سمكۆ ئەسعەد ئەدهەم

پرۆژە یاساکانی
بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی

مەکتەبی بیروهۆشیاری (ی. ن. ك)
سلێمانی ـ گەڕەکی سەرچنار ـ ١٢١
کۆڵانی ـ ٤٤ ، ژ. خانوو ـ ١

www.hoshyari.org
govarynovin@yahoo.com

- ناوی کتێب: پرۆژە یاساکانی بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی
- ناوی نووسەر: سمکۆ ئەسعەد ئەدهەم
- دیزاینی ناوەوەو بەرگ: ئەمیرە عومەر
- چاپ: دەزگای چاپ و پەخشی حەمدی
- تیراژ: (١٠٠٠) دانە
- ژمارەی سپاردن: (٢٥٢٤) ی ساڵی ٢٠٠٨
- ژ. زنجیرە : (٢٧٩)
- لەبڵاوکراوەکانی مەکتەبی بیروهۆشیاری (ی. ن. ک)

ناوەڕۆك

بابەت	لاپەڕە
پێشەکی	٧
***پرۆژەی یاسای بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی**	٩
بەشی یەکەم/ پێناسەو حوکمە گشتییەکان	١٣
بەشی دووەم/ دادگاو تاوانەکانی گەندەڵی	١٧
بەشی سێیەم/ ئاژانسی بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی	٢٨
***پرۆژەی یاسای مافی هاووڵاتی لەدەستکەوتنی زانیاری** **(مشروع قانون حق المواطن في الحصول على المعلومات)**	٥٥
بەشی یەکەم/ فەرمانە گشتییەکان	٥٩
بەشی دووەم/ بنەماکانی مافی دەستکەوتنو لێڕوانین لەزانیارییەکان و بڵاوکردنەوەی	٦٣
بەشی سێیەم/ پێشکەشکردنی داواکاری دەستکەوتنی زانیاری	٦٦
بەشی چوارەم/ زانیارییە پارێزراوەکان	٧٠
بەشی پێنجەم/ ڕێپێدراوی گشتی زانیارییەکان	٧٦
بەشی شەشەم/ فەرمانە کۆتاییەکان	٨٤

٨٧	*پرۆژەی یاسای خستنەڕووی ئەستۆی دارایی (مشروع قانون اشهار الذمة المالية)
١٠٥	*پرۆژەی یاسای نەهێشتنی دەستکەوتی ناڕەوا (مشروع قانون مكافحة الكسب غير مشروع)
١٢١	*پرۆژە یاسای نەهێشتنی تاوانە داراییەکان (مشروع قانون مكافحة جرائم الأموال)

- پرۆژەی یاسای بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی
- پرۆژەی یاسای مافی هاووڵاتی لەدەستکەوتنی زانیاری
- پرۆژەی یاسای خستنەڕووی ئەستۆی دارایی
- پرۆژەی یاسای نەهێشتنی دەستکەوتی نارەوا
- پرۆژەی یاسای نەهێشتنی تاوانە داراییەکان

پێشەکی

بەبۆچـونی زۆربـەی پسـپۆڕانی بـواری بەرەنگاربوونـەوەی گەنـدەڵی، هـەر کردەوەیـەك بـە پێچـەوانەی رەوشـتو بـەها مرۆییـەکانو عەقڵـەوە بێت, (گەندەڵی)یـە, لەهـەر شـێوەیەکی کۆمەڵایەتیو ئابووریو سیاسیو کارگێڕیدا بێت.

ئـەم پرۆژانــە, ئـەو یاسـایانە دەخاتـە ڕوو کـە لـەبواری کارگێڕیو داراییدا بەرەنگاری گەنـدەڵی دەبنـەوە، ئامـادەکردنی ئـەم پـرۆژە یاسـایانە. سـوودی لـەو یاسـایانەی وەرگرتـووە کـە هاوشـێوەیەن, وەکـو یاسـاکانی وڵاتانـانی (میسـرو ئـەردەنو سوریاو لوبنانو سودانو بەحرەینو یەمەن). لەزۆربەی بـەشو ماددەکـانی ئـەم پرۆژانــەدا, دەقــاو دەق, یـان لـەڕوی واتـاو مەبەستەوە, لە یاسای ئەو وڵاتانەوە وەرگێڕدراوەو ئامادەکراوە, بەشـێوەیەك کـە بکرێـت بەسـەرەتایەك بـۆ داڕشـتنی چـەند یاســـایەك لەپەرلـــەمانی هــــەرێمی کوردســـتاندا بـــۆ بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی.

ئــەم پــرۆژە یاسـایانە, هێشـتا زۆر لەدەسـتکاریی کـردنو خستنە سەر هەڵدەگرن لەلایەن پسپۆڕانو داڕێـژەرانی یاسـاوە,

تــا لەباشــترین فۆرمــدا, لــەپێناو ڕێگــرتن لەتەشــەنەکردنی وێرانکارترین دیاردە لەهەرێمی کوردستاندا جێگیر بکرێت ، کە گەندەڵییە

ئەم پرۆژانە دەخرێنـە بەردەسـتی پەرلـەمانو دوا بڕیـاریش بۆ ئەو دامەزراوە پسـپۆڕەیە لـەبواری یاسـادانانـدا. بـەوەرگرتنی ئەم پرۆژانە, یەکەم هـەنگاوی یاسـایی ڕووەو بەڕەنگاربونـەوەی گەندەڵی دادەنرێت لەهەرێمی کوردستاندا.

سمکۆ ئەسعەد ئەدهەم

سلێمانی

شوباتی ٢٠٠٨

پرۆژەی یاسای
بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی

پرۆژەی یاسای
بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی

ئەم پرۆژەیە لەسێ بەش و پەنجا مادده پێکهاتووە, بەم شێوەیە:

★ بەشی یەکەم، پێناسەو حوکمە گشتییەکان لەخۆ دەگرێت بە ماددەکانی (١ تا ٥).

★ بەشی دووەم، مادده (٦ تا ١٩) ئامـاژە بـە دادگایەکی پسپۆڕ بۆ بەرەنگاربونەوەی گەندەڵیو ئەو سزایانەی بەرامبەریان دێت، دیاری دەکات.

★ بەشی سێیەم، مادده (٢٠ تا ٥٠) تایبەتە بە (ئاژانسی بەرەنگاربونەوەی گەندەڵی) کە دامەزراوەیەکی سەرەکییە لەبەرەنگاربونەوەی ئەو دیاردە وێرانکەرەداو پێکهاتەکانی دەخاتەڕوو کە بریتین لە (سکرتاریەتی گشتی، دەستەی

بەرەنگاربونەوەی گەندەڵیو دەستەکانی داوای جەزائیو داراییەکان).

پرۆژەی (یاسای بەرەنگاربونەوەی گەندەڵی), پاش پەسەندکردنی, بەسەرەکیترین یاسا دادەنرێت لەبوارەکەی خۆیدا. هێشتا ئەم پرۆژەیە بەر لەدەرچواندنی وەك یاسایەك چەندین خستنە سەرو وردەکاری تری پێویستە بۆ دارشتنەوەی لەدوا فۆرمدا، بەڵام دەکرێت ئەم پرۆژەیە بناغەیەکی سەرەکی کار لەسەرکردن بێت بۆ ناساندنی تاوانەکانی گەندەڵیو دامەزراندنی دادگایەکی پسپۆڕو دامەزراوەیەکی سەربەخۆ, بۆ بەرەنگاربونەوەی گەندەڵی.

بەشی یەکەم
(پێناسەو حوکمە گشتییەکان)

مادده (١)

ئــەم یاســایە بەیاســای بەرەنگاربوونــەوەی گەنــدەڵی ناودەبرێت.

مادده (٢)

ئەم وشەو دەستەواژانەی خوارەوە بەو واتایانـە دێـن کـە لەبەرامبەریاندا دیاریکراوە:

ـ **ئاژانس** (**وکالە**): ئاژانسی بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی.

ــ **دەســتە** : دەسـتەی بـەڕێوەبردنی ئـاژانس کـە دەسـتەی بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵییە.

ــ **سـەرۆك**: سـەرۆکی ئـاژانس کـە سـەرۆکی بـەڕێوەبردنی دەستەکەشە لەهەمان کاتدا.

ـ **دادگا**: دادگای تاوانەکانی گەندەڵییە.

ــــ **داوا دارایيـــەكان**: ئـەو داوا ياسـايىو مەدەنييانـــە دەگرێتـەوە كـە خەزينـەى هـەرێم داواكـار يـان داوا لەسـەر كراوە تيايدا.

ـ **داوا جەزائييەكان**: ئەو داوايانە دەگرێتەوە كە دەستەى داوا جەزائييەكان داواكارە يان داوا لەسەر كراوە تيايدا.

ــــ **پـــارێزەرى گشـــتى**: پـارێزەرى مـەدەنى (دارايـى)و پارێزەرى (جەزائى) دەگرێتەوە لەهەردوو دەستەى داراييو جەزائى ئاژانسدا.

ــ **ئەنـدام**: ئەنـدامى ئـاژانسو هـەر دەسـتەيەكى تـرى ئاژانس لەهەر ئاستێكدابێت.

ــــ **ســـكرتێر**: سـكرتێرى دەسـتەى داوا دارايـيـەكانو سكرتێرى دەستەى داوا جەزائييەكان.

ــ **داوا لەســەركرا**و هەركەسێك بەيـەكێك لەتاوانـەكانى گەندەڵى تۆمەتبار كرابێت يان گومان لەبارەيەوە هەبێت.

ـ **بنەما ياساييە كارپێكراوەكان**: ياسـاو ڕێسـاو ڕێنمـاييو بڕيارە كارگێڕييە كاراكان.

مادده (٣)

لەگـەڵ جێبـەجێکردنی حوکمـەکانی ئـەم یاسـایەدا، حوکمـەکانی یاسـای سـزادانی عێراقـی بەسـەر تاوانـەکانی گەندەڵییدا جێبەجێدەکرێت .

مادده (٤)

أ - حوکمـەکانی ئـەم یاسـایە بەسـەر هـەر کەسـێکی مەعنـەوی یـان سروشـتی دا جێبەجێـدەکرێت کـە تـاوانێکی گەندەڵی ئەنجامدابێت.

ب - ئەگـەر تاوانبـار کەسـێکی مەعنـەوی بـوو، ئـەوا ئـەو کەسە یـان ئـەو کەسـە سروشـتییانەی کـە لـەژێر نـاوی ئـەو کەسە مەعنەویـە یـان بـەهۆی ئـەوەوە تاوانەکـەیان ئـەنجام داوە بەهــەر کردەوەیــەك بێــت بــەتاوانباری ســەرەکی دادەنرێن لەگەڵ بەرپرسیاربوونی کەسە مەعنەوییەکـە کـە تاوانەکەی پێ ئەنجام دراوە.

مادده (٥)

١ـ هـەر (غەرامەیـەك) بـەپێی ئـەم یاسـایە بسـەپێت دەگێڕدرێتەوە بۆ خەزێنەی گشتیو دەبێت بڕی غەرامەکـە بەبڕیاری دادگا دیاریبکرێت لەنێوان (   ) بۆ (   ) دینار.

٢ـ دادگا سەرپشکە لە دانانی سوودی یاسایی لەسەر ئـەو بـڕە غەرامەیـە کـە بـەبڕیاری دادگـا دیـاریکراوە لـە ڕۆژی بڕیارەوە تا ڕۆژی دانانی پارەکە.

٣ـــ دادگـا سەرپشـکە لـە بـەش بـەش کردنـی بـڕی ئـەو غەرامەیـە بەشـێوەی (قیسـت)، بەمـەرجێك مـاوەی دانـانی کۆی بڕە پارەکە لە دوو ساڵ تێنەپەڕێت.

٤ ـ ئەگـەر لایـەنی زیـان لێکـەوتوو تـوانی بـۆ دادگـای بسـەلمێنێت کـە زیانەکـەی لـەو بـڕە پارەیـە زۆرتـرە کـە لەبڕگـەی (١)دا دیـاریکراوە، دادگـا بـۆی هەیـە بـڕە پارەکـە زۆرتر بکات تا دەگاتە ئاستە سەلمێنراوەکە.

بەشی دووەم
(دادگا) و (تاوانەکانی گەندەڵی)

ماددە (٦)

دادگایـــەك بـــەناوی (دادگـــای تاوانـــەکانی گەنـــدەڵی) دادەمەزرێت. پلەو دەسەڵاتەکانی بەیاسا دیاریدەکرێت.

تاوانەکانی گەندەڵی
(ماددە ٧ تا ١٦)

ماددە (٧)

ئەم تاوانانەی خوارەوە کە لـە یاسـای سزادانی عێراقیـدا هاتون، تاوانی گەندەڵین:

١ـ تاوانەکانی (بـەرتیلو ئیختـیلاسو بەزانـدنی سنوری دەســەڵات لەلایــەن فەرمانبەرانــەوە) کــە بــەماددەکانی (٣٠٧) تــا (٣٤١) لەیاســای ســزادانی عێراقیــدا هــاتونو

بەتاوانی لەنگ کردنی ئەرکەکانی فەرمانبەریەتی **(الجرائم المخلة بواجبات الوظيفة)** ناوبراوە.

٢ـ تاوانـەکانی (دەسـتوەردان لـەڕێڕەوی دادپـەروەریو کـاری دادگـاو هەواڵـدانی درۆ یـان هـەواڵ نـەدان، چەواشـەکردنی دادگـا، گـەواهی درۆ، سـوێندی درۆ، انتحـالی پۆسـتو پلـە، ڕاپـۆرتو وەرگێڕانـی درۆ کـە بـەماددەکانی (٢٣٣) تـا (٢٦٢) لەیاسـای سـزادانی عێراقیـدا هـاتوون بەتاوانەکانی لەنگکردنی ڕێڕۆیشتنی دادپەروەری **(الجرائم المخلة بسير العدالة)** ناوبراوە.

٣ـ تاوانـەکانی (تـەزویر، لەسـەر دروسـتکردنەوەی بەڵگەکان بەهەموو جۆرەکانیەوە) و ئەو تاوانانەی زیان بە (ئـابوری نیشـتمانیو بـڕوای خـەڵك بـەدارایی دەوڵـەت) دەگەیـەنێت کـە بـەماددەکانی (٢٧٤) تـا (٣٠٦) لەیاسـای سـزادانی عێراقیـدا هـاتوونو بەتاوانـەکانی لـەنگکردنی متمانەی گشتی **(الجرائم المخلة بالثقة العامة)** ناوبراوە.

٤ـ تاوانـەکانی خەڵەتانـدنو بـەخراپ بـەکارهێنانی ئەمانـەت، کـە بـەماددەکانی (٤٥٣) تـا (٤٥٩) لەیاسـای سزادانی عێراقیدا هاتووە.

٥- غەشكردن لەمامەڵەكردندا، كە لەماددەكانى (٤٦٦) و (٤٦٧) ى ياساى سزادانى عێراقيدا هاتووە، هەروەها غەشكردن لەڕاستو دروستى مامەڵەكانى زيادكردنو داشكاندنە حكومىو ناحكومييەكان كە لەماددەى (٤٨٨ - سێيەم) و ماددە (٣٣٦ - ف١ و٢)و ماددە (٤٧٤ ف دووەم) كە تايبەتە بەئيفلاس لەياساى سزادانى عێراقيدا.

ماددە (٨)

درێژكردنەوەى ماوەى ناكۆكى لەدادبينى دادگاكانداو بەربەست دروستكردن لەڕێڕەوى دادپەروەريدا بەمەبەستى درێژكردنەوەى ماوەى كێشەى نێوان دوولايەن يان زياتر لەبەردەم دادگاكاندا بۆ ڕێگرتن لەو تاوانانە دادگا ئاساييەكان، دەسەڵاتيان هەيە:

١- لايەنەكانى كێشەكە يان بريكارەكانيان بەحوكمى ئەم برگەيە ئاگادار بكەنەوەو لەكۆنوسى يەكەم دادبينيدا بنوسرێت (ئەم كردەوەيە دروستە ، ئەگەر يەك لايەنى كێشەكەش ئامادەى دادبينييەكە بوو يان بريكارەكەى بەبێ ئامادەبوونى لايەنى دووەم يان لايەنەكانى ترى كێشەكە)

٢- ئەگەر دادگا بۆی دەرکەوت کەلایەنێکی کێشەکە یان بریکارەکەی هەڵسا بەگرتنەبەری ڕێگایەك یان زیاتر، بەهەر شێوەیەکی ئیجابی یان سلبی (بەدەربێت لەسنووری مافی بەرگری)و ببێتە هۆی درێژکردنەوەی ماوەی ناکۆکییەکە، یان بەربەست دروستبکات لەڕێڕەوی دادپەروەریدا، دادگا بۆی هەیە لەگەڵ بڕیار دان بەیەکلایی کردنەوەی کێشە سەرەکییەکە بڕیاری سەپاندنی (غەرامە) یەك بەسەر ئەو لایەنەدا بدات کەبووە بەهۆی درێژکردنەوەی ماوەی کێشەکە، یان بەربەستی دروستکردووە.

أ- بڕی غەرامەکە لەنێوان ( ) بۆ ( ) دیناردەبێت، لەپاڵ ئەوەشدا دادگا بۆی هەیە بەڕێژەی (٢٥٪) ئەو غەرامەیە بڕێك پارە بۆ لایەنی دووەم ببڕێتەوە (لەسەر داوای خۆی).

ب - ئەگەر ئەو بابەتەی بڕیار لەبارەیەوە دەدرێت جێگای نرخاندن نەبوو لەڕووی داراییەوە، دادگا بۆی هەیە ئەو ڕێژەی (٢٥٪) لەسەر بڕی زۆری ئەو بڕە پارەیە

بـژمێرێت کـه لەبڕگـەی (أ) وەك (غەرامــه) دیــاریکراوەو بڕیاری بۆ لایەنی دووەم لێبدات.

ج - بڕیارەکـانی (غەرامــه) کـردن جێگـای تانــه لێدانــه بــەپێی بنــەما یاسایيە کارپێکراوەکـان (**القواعـد القانونيـه النافــذه**) لەبــەردەم دادگــای (تــەمیز)دا دەکرێــت تانــه لێدانــەکان بــەجیابێت یــان لەگــەڵ ئــەو بابەتانــەدا کــه بەهۆیەوە (غەرامەکە) سەپێنراوە

د - دەبێت دادگا هۆکاری بڕیارەکەی بە (غەرامـه) کـردن، بەوردی ڕونبکاتەوە لەدوا نوسـینی بڕیارەکەیـدا لـە هـەمان کۆنوسی بڕیاردانی لەو کێشەیەی کە دادبینی تیایدا کراوە.

مادده (٩)

نکوڵی کردن لەقەرز لەبەردەم دادگا یان بەڕێوەبەرایەتی جێبەجێکردن:

جگـه لـەو بـڕە پارانـه کـه بـەپێی یاسـای جێبـەجێکردن دیاریکراوە، ئەگەر قەرزار نکوڵی لەقەرزەکە کـرد لەبـەردەم بەڕێوەبەرایەتی جێبـەجێکردن بەرامبـەر هـەر بەڵگەیـەکی سـەلمێنراو یـان ئـەو نکوڵییـە لەلایـەن داوا لەسـەر کـراوەوە

بــوو لەبــەردەم دادگــاداو خــاوەن قــەرز تــوانی قەرزەکــەی بســەلمێنێت، دادگــا بــۆی هەیــە بڕێــك پــارە کــە (هــاوبڕی قەرزەکەبێت) بەبڕیار بدات بە خاوەن قەرز.

مادده (١٠)

دەست درێژی کردنە سەر زەوی‌و زارو موڵکی دەوڵەت .

مادده (١١)

خراپ بەکارهێنانی دەسەڵاتەکانی بەرپرسانی دەسـەڵاتی جێبـەجێکردن بەرامبـەر بـەهاووڵاتیان لـەڕووی بڕیـاردان‌و بـەکارهێنانی ئەوپـەڕی دەسـەڵاتەکانیان (تعسـف) لەئاسـتی سـەرۆکی ئەنجومـەنی وەزیـران‌و وەزیرەکـان تـا بەرپرسـانی یەکـە کارگێڕییـەکان‌و بەڕێوەبـەرە گشـتییەکان‌و سـەرۆك‌و بەڕێوەبەری فەرمانگەکان..

مادده (١٢)

ئەو تاوانانەی بەتاوانی ئابووری دادەنرێن.

مادده (١٣)

ئەو تاوانانەی کە لەیاسای ڕۆژنامەنوسیدا دێن.

مادده (١٤)

دواکەوتنی دەسەڵاتی جێبەجێکردن یان هەر دەسەڵاتێك کە ئەرکی خزمەتگوزاری گشتی لەئەستۆدابێت بەبێ هۆیەکی یاسایی‌و پەسەندکراو لەبەجێهێنانی ئەرك‌و کارەکانیان لەو ماوانەدا کەپێشتر بڕیاری لەسەر دراوە لەبەرنامەی کابینە حکومییەکەدا یان لەپلانی گشتیی وەزارەت‌و دەزگاکاندا.

مادده (١٥)

بەفیڕۆدان‌و پەرتوبلاوکردنی سامانە نیشتمانییەکان‌و داهاتەکانیان بەهەر شێوەیەکی ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ لەلایەن هەر دامەزراوەو یەکەیەکی (کارگێڕی یان بازرگانی یان ئابووری) کە کۆ یان بەشێکی ئەو سامان‌و داهاتانەیان لەبەر دەستدایە بەپێی یاسا یان بەپێی پسپۆڕییان.

مادده (١٦)

هـەر ڕێگرییـەك لەجێبـەجێكردنو پـەیڕەوكردنی ئـەم یاسایانە ، دوای دەرچوونو بەكاربوونیان:

١ـ یاسای مافی هاوڵاتی لەدەستكەوتنی زانیـاری. (**قانون حق المواطن في الحصول على المعلومات)**

٢ـ یاسـای خستنەڕووی ئەسـتۆی دارایـی. (**قـانون اشـهار الذمة المالية)**

٣ـ یاسای لەناوبردنی دەستكەوتی ناڕەوا. (**قانون مكافحة الكسب غير المشروع)**

٤ـ یاسای دەستەی چاودێری گشتی. **(قانون هيئة الرقابة العامة)**

٥-یاسای نەهێشتنی تاوانە داراییـەكان (**غسيل و تهريـب الاموال)**

سزاکان

مادده (١٧)

١ـ ئـەو سـزایانە دەسـەپێنرێت کـە لـە یاسـای سـزادانی عێراقیـدا هـاتوون بەرامبـەر بـەو تاوانانـەی کـە لـە هـەمان یاسادا دیاریکراوەو لەم یاسایەدا بەتاوانی گەندەڵی دانراوە.

٢ـ سزای بەندکردن یان زیندانی کـردن بۆمـاوەی (٣) تـا (١٠) ساڵ دەسەپێت بەسەر هەر تاوانبارێك بەیەکێك لـەو تاوانانەی لەم یاسایەدا هاتووەو لەیاسای سـزادانی عێراقیـدا نییە.

مادده (١٨)

ئەو بڕە پارانە کە لەم یاسایەدا بەسزا دیاریکراوە بەسەر تاوانبـارانی گەنـدەڵی جێگـای هـەر غەرامەیـەکی تـر دەگرێتـەوە کـە بـەپێی یاسـا کارپێکراوەکـانی تـر بەسـەر تاوانبارانـدا دەسەپێت.

مادده (١٩)

ئەم کەسانە لە سزا دەبەخشرێن :

١ - هەرکەسێك زانیاریو هەواڵی ڕاست بەدەستەکانی لێکۆڵینەوە بدات بەمەبەستی ئاشکراکردنی کەسی تاوانبار لەسزا .

٢ - ئەگەر کەسی تاوانبار دانی بە تاوانەکەدا نا پێش دەست بەکاربوون لەلێکۆڵینەوە لەگەڵ کەسی تاوانبار یان پێش گوێگرتن لەکەسی (شاهد).

بەشی سێیەم

(ئاژانسی بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی)

مادده (٢٠)

١- لەهەرێمی کوردستاندا، ئاژانسێك بەناوی (ئاژانسی بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی) دادەمەزرێت، خاوەنی کەسێتی مەعنەوی دەبێت، بۆی هەیە هەموو کردەوەیەکی یاسایی بنوێنێ لەپێناو بەدیهێنانی ئامانجەکانو جێبەجێکردنی ئەرکەکانی، هەموو مافەکانی پارێزراوەو دەتوانێت بەخۆی یان لەرێگای بریکاری یاساییو کارگێرییەوە هەموو ئەرکەکانی هەڵسورێنێت.

٢- ئاژانسی بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی سەربەخۆیەو نابێت هیچ شێوازێکی کارلێکردنو گوشار خستنە سەری لە گەڵ بەکاربهێنرێت لەلایەن هەر کەسو لایەنو دەسەڵاتو دامەزراوەیەکەوە.

٣ـ ناوەنـدی سـەرەکی ئاژانسـەکە لەشـاری (   ) دەبێـتو بـۆی هەیـە لـقو ئـۆفیس لەشـارەکانی تـری کوردسـتان بکاتەوە.

مادده (٢١)

ئاژانسـی بەرەنگاربوونـەوەی گەنـدەڵی ئـەم دەسـەڵاتو ئەرکانەی هەیە:

١ـ بەدواداچـوونی گەندەڵییـە کـارگێڕیو داراییـەکانو ئاشـکراکردنی سەرپێچـیو زیادەڕۆییـەکانو کۆکردنـەوەی ئـەو زانیارییانـەی کـە تایبـەتن لـەو بارەیـەوە بەمەبەسـتی دەسـت بـەکاربوون لەلێکۆڵینـەوەو گرتنەبـەری ڕێوشـوێنە یاساییو کارگێڕییەکان.

٢ـ وەرگرتنی سکاڵاو هەواڵدانی تایبەت بەهەر تـاوانێکی گەنـدەڵیو گرتنەبـەری ڕێوشـوێنە گونجاوەکـان بەرامبـەر بەکەسی تۆمەتبار بەپێی یاسا.

٣- پتـەوكردنی پەیوەنـدیو گۆڕینـەوەی زانیـاری لەگـەڵ دەســـــتەو ڕێكخـــــراو كۆمەڵـــــە تایبەتـــــەكان بـــــەكاری بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی لەناوخۆو دەرەوەی هەرێمدا .

٤ــ ئامــادەكردنی لێكۆڵینــەوەی زانسـتیو دەركردنــی بڵاوكراوەو بەچاپگەیاندنی هەر بابەتێكی تایبەت بـەبواری بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی.

٥- دامەزراندنی ناوەندێك بۆ كۆكردنەوەی زانیاری.

٦ـــ ڕاهێنـــانو پەرەپێـــدانی توانـــای مافپـــەروەرانو دادوەرانو لێكۆڵەرەكان لەبواری بەرەنگاربونەوەی گەنـدەڵی كارگێڕیو دارایدا.

مادده (٢٢)

١ـ ئـاژانس بـۆی هەیـە بـەبڕیاری خـۆی، بەدواداچـوون لـەبارەی هـەر تـاوانێكی گەندەڵییـەوە بكـات بـەپێی ئـەو هەواڵدانو زانیارییانەی بەفەرمی پێی دەگات.

٢ـ ئەگـەر كەسێك یـان لایـەنێكی هەواڵـدەر زانیـاری نادروسـتی پێشـكەش بـەئاژانس كردبـوو، ئـەوا دەدرێـت بـەدادگا بـەتاوانی (بۆهەڵبەستن ـ **قذف**) و جگـە لەسـزا ،

غەرامەشی بەسەردا دەسەپێت ، هەروەها بەبڕیاری دادگا بڕێك پارە کە هاوبڕی غەرامەکە بێت بۆ کەسی زیان لێکەوتوو دەبڕدرێتەوە لەسەر داوای خۆی.

مادده (٢٣)

دەبێت نهێنی کاری ئاژانس بپارێزرێت لەکاتی داواکردنی هەر وەڵامو زانیاریو ڕونکردنەوەو بەڵگەیەك لەهەر لایەنو دەزگاو دامەزراوەیەك، هەروەها دەبێت لایەنی داوالێکراو بەبێ دواکەوتن بەدەنگ داواکاریی ئاژانسەکەوە بچێت، ئەگەر نا ئەوا ئەو بەدەنگەوە نەچوونە دەخرێتە خانەی تاوانی (خراپ بەکارهێنانی دەسەڵات) کەیەکێکە لەتاوانەکانی گەندەڵی.

مادده (٢٤)

هەر زانیارییەك بەنهێنی دادەنرێت کە لەسنووری کاری ئاژانسدا بێت، دەبێت بپارێزرێت لەلایەن بەرپرسو کارمەندانی ئاژانسو پارێزەری تۆمەتبارو هەرکەسو لایەنێك کەجێگای گومان بن. درکاندنی هەر زانیارییەکیش

دەچێتە خانەی تاوانی (درکاندنی نهێنی کار)و جگە لەسزاکەی غەرامەشی بەسەردا دەسەپێت.

ماددە (٢٥)

(پێکهێنەرەکانی ئاژانسی بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی)

ئاژانس لەم ئاستانە پێکدێت

١- سکرتاریەتی گشتی
٢- دەستەی بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی
٣- دەستەی داوا داراییەکان
٤- دەستەی داوا جەزائییەکان

(سكرتارييەتی گشتی)

ماددە (٢٦)

سكرتارييەتی گشتی لە (٣) كەس پێكدێت ، یەكەمیان سەرۆكی ئاژانسەو لەهەمان كاتدا بەرپرسی دەستەی بەرەنگاربونەوەیە. دووەمیان سەرۆكی بەشی داوا داراییەكانەو سێیەم سەرۆكی بەشی داوا جەزائییەكانەو بەپێی ڕێسایەكی (نظام) تایبەت دەسەڵاتو ئەركەكانی سكرتێرو ئەندمانی بەردەستیانو مەرجو ئاستو ڕێچكەی كارگێڕییان دیاریدەكرێت.

لەو ڕێسا تایبەتەدا دەبێت ئەم خاڵانە لەبەرچاو بگیرێت.

١ـ تەمەنی سەرۆكو سكرتێرو ئەندامان لە ٤٠ ساڵ كەمتر نەبێت.

٢ـ سكرتێرو ئەندامان ئاستی یەكەمی خوێندنی زانكۆییان تەواوكردبێت (بەكالۆریۆس) لەبواری یاسا یان كارگێڕیو ئابووری.

٣ــ دەبێــت ناســراوبن بــەلێهاتویی‌و شــارەزایی‌و دەســت پاکی‌و ڕەوشت بەرزی‌و ناوبانگیان باش بێت.

(دەستەی بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی)

مادده (٢٧)

دەستەی بەرەنگاربوونەوەی

١- سەرۆکی ئاژانس، سەرۆکی ئەم دەستەیەیە، جێگرێکی دەبێــت. خــۆیی‌و جێگرەکــەی لەلایــەن پەرلەمانــەوە دەپاڵێورێن‌و بڕیار لەدەست بەکاربوونیان دەدرێت.

٢ــ دەســتەکە لــە (٩) ئەنــدام پێکــدێت بەســەرۆك‌و جێگرەکەیەوە.

٣- مــاوەی ســەرۆکایەتی‌و بەئەنــدام بــوون لەدەســتەکەدا چوار ساڵەو دەکرێت نــوێ بکرێتــەوە بــۆ دوو ساڵی دواتــری بــەبڕیاری پەرلــەمان، دەکرێــت ئــەو درێژکردنەوەیــە بــۆ ســەرۆك‌و جێگرەکــەی بــەجیا بێــت یــان بەیەکــەوە لەگــەڵ ئەندامانی تری دەستەکە.

٤ـ دەسـتەی نـوێ ، بەسـەرۆك‌و جێگـرو ئەندامانییـەوە بۆیان نییە بەكارو كردەوەی دەستەی پێشخۆیاندا بچنەوە.

٥ـ أـ ئەنـدامانی دەسـتە لەلایـەن سـەرۆك‌و جێگـری دەسـتەوە دەپـاڵێورێن بـۆ بـەردەم پەرلـەمان. پەرلـەمانیش ڕەزامەنـدی‌و بڕیـار لـەبارەی دەسـتبەكاربونیانەوە دەدات بەهەموو پاڵێوراوان یان بەژمارەیەكیان.

ب ـ ئەگەر یەكێك لەپاڵێوراوان یان ژمارەیەكیان لەلایـەن پەرلەمانەوە پەسەند نەكران ئەوا تەنها بۆ پەرلەمان هەیە كەسی تـر بـۆ ئەندامیـەتی دەسـتەكە بپاڵێوێت‌و ئـەو مافـە لەدەست سـەرۆك‌و جێگرەكەیـدا نامێنێـت. بەهـەمان شـێوە ئەگەر هات‌و سـەرجەم پـاڵێوراوان بۆئەندامیـەتی دەسـتەكە جێگای ڕەزامەندی پەرلەمان نەبوو.

٦ـ موچەی سەرۆك‌و جێگرەكـەی‌و ئەنـدامانی دەسـتەكە، موچەی كارمەندانی پلەیەك دەبێت.

مادده (٢٨)

لەگەڵ مەرجەکانی تایبەت بەسکرتێردا، دەبێت ئەندامی دەستە ئەم مەرجانەی تیادابێت:

١ـ شارەزایی کارکردنیان لەبواری کەرتی تایبەت یان گشتیدا لە (١٥) ساڵ کەمتر نەبێت.

٢ـ ئەهلیەتی مەدەنییان تەواوبێت.

٣ـ حوکم نەدرابێت لەسەر داوایەکی (ئیفلاس) یان داواکارییەکی (ڕێکەوتن بۆ پاراستن لەئیفلاس) پێشکەش بەدادگا نەکردبێت.

٤ـ حوکم نەدرابێت بە تاوان یان کەتنێکی ئابڕووبەر یان هەر داوایەکی (شەرەفو ڕەوشت)ی لە دژ تۆمار نەکرا بێت.

مادده (٢٩)

بەمردن ئەندامێتی لەدەست دەدرێت، هەروەها لەم حاڵەتانەدا:

١ـ بەدەست لەکارکێشانەوە، ئەندام بەدەست لەکارکێشاوە دادەنرێت دوای پێشکەشکردنی نوسراوێك بەسەرۆك یان

جێگـری دەسـتەکە یـان بەپەرلـەمان.دەتوانێت لەهـەمان ماوەدا لـەو دەسـت لەکارکێشـانەوەیە پەشـیمان ببێتـەوە ئەگەر کەسێکی تـر بـۆ پۆسـتەکەی دیارینـەکرا بـوو، بـەڵام پاش وەرگرتنەوەی ڕەزامەندی پەرلەمان.

٢ـ ئەگـەر یـەکێك لەمەرجـەکانی (٢، ٣، ٤) ی مـاددە (٢٨)ی لەدەستدا.

٣.ـ ئەگەر لابرا بەهەمان شێوەی دانـانی لـەو حاڵەتانـەدا کە لەماددە (٣٠) دا دیاریکراوە.

ماددە (٣٠)

ئەندامی دەستە لەم حاڵەتانەدا لادەبرێت:

١ـ ئەگـەر تاوانبـارکرا بەیـەکێك لەتاوانـەکانی گەنـدەڵی، یان دانی پیادانا بەدەستنووسی خۆی.

٢ـ ئەگەر ئامادە نەبوو لە(٣) کۆبونـەوەی لـەدوای یـەکی دەستە یان (٦) کۆبونـەوەی جیاجیـا پـاش بانگهێشـتکردنی بەفەرمی بۆ ئەو کۆبونەوانە.

٣ـ ئەگەر بەجێنەهێنانی ئەرکەکانی بەسەردا سەلما، یـان سەرپێچی لەحوکمەکانی ئەم یاسایە کرد.

مادده (٣١)

دەستە ئەم ئەرك‌و دەسەڵاتانەی هەیە:

١ـ بەڕێوەبردنی کارە کارگێڕییەکانی (ئاژانس) و بڕیاردان لەهەر بابەتێکی پەیوەست بەو بەڕێوەبردنە.

٢ـ وەرگرتن‌و لێکۆڵینەوە لەڕاسپاردەکانی (پەرلەمان) و (حکومەت) لەبەرەنگاربوونەوەی گەندەڵیداو دانانی ڕێوشوێنە گونجاوەکان بۆ پەیڕەوکردنی ئەو ڕاسپاردانە.

٣ـ دانانی پلانی گشتی بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی‌و بەدواداچوونی جێبەجێکردنی لەلایەن ئۆرگانەکانی ئاژانس‌و لایەنە بەرپرسەکانی دەرەوەی ئاژانس لە پەرلەمان‌و حکومەت‌و دامەزراوەکانی هەرێم.

٤ـ بڕیاردان لە خەرجکردنی بوودجەی ئاژانس.

٥ـ دیاریکردنی بودجەی ساڵانەی ئاژانس‌و پێشکەشکردنی بە پەرلەمان بۆ پەسەندکردنی.

٦ـ بڕیاردان لەگرێبەستی پسپۆڕان‌و شارەزایان کە کار بۆ ئاژانس دەکەن.

٧ـ هاوكـارى‌و هه‌ماهـه‌نگى كردنـى لايه‌نـه نـاوخۆيى‌و ده‌ره‌كييـــه‌كان له‌ســـه‌ر ئاســـتى نێوده‌ولـــه‌تى بـــۆ به‌ره‌نگاربوونــه‌وه‌ى گه‌نــده‌ڵى‌و پێشــنياركردنى به‌رنامــه‌و پرۆژه‌ى تايبه‌ت به‌و مه‌به‌سته‌.

٨ ـــ پێشـــنياركردنى پـــڕۆژه‌ى ياســـايى لـــه‌بوارى به‌ره‌نگاربونه‌وه‌ى گه‌نده‌ڵيداو پێشكه‌شكردنى به‌په‌رله‌مان.

٩ـــ ئامـــاده‌كردنى ڕاپـــۆرتى ســـالآنه‌ى ئـــاژانس‌و بلاوكردنه‌وه‌ى.

١٠ـ ده‌رچـواندنى ڕێنمـايى تايبـه‌ت بـۆ كاربه‌ده‌سـتانى ئاژانس‌و ده‌سته‌كانى.

١١ـ كردنـه‌وه‌ى لق‌و ئۆفيسـى ئـاژانس لـه هـه‌ر شـوێن‌و سنورێكى كارگێڕى له‌هه‌رێمدا.

١٢ـ سازدانى ڕاگه‌ياندن بـۆ هۆشـياركردنه‌وه‌ى هاوڵاتيـان به‌كاريگه‌رييـه خراپـه‌كانى گه‌نـده‌ڵى به‌سـه‌ر گه‌شه‌سـه‌ندنى ئابورى‌و كۆمه‌ڵايه‌تى‌و سياسى.

١٣ـــ بـــۆ ده‌ســـته هه‌يـــه به‌شـــێك له‌ده‌ســـه‌ڵاته‌كانى (به‌نوســـراوى) به‌ئه‌نـــداميك يـــان زيـــاتر ببه‌خشـــێت

بەمەرجێك سنوردار بێت بۆ ماوەیەكی دیاریكراو، دەتوانرێت ئەو ماوەیە بۆیەك جار درێژبكرێتەوە.

ماددە (٣٢)

هەر گرێبەستو بەڵێننامەیەك پێویستە لەلایەن سەرۆكی دەستەو جێگرەكەیو دوو ئەندام واژوو بكرێت، تا دەخرێتە بەردەم كۆبونەوەی دەستە بۆ پەسەندكردنی.

ماددە (٣٣)

دەستەی بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی، بەسەرۆكایەتی سەرۆكەكەی یان جێگرەكەی كۆدەبێتەوە (ئەگەر سەرۆك ئامادە نەبوو) بەمەرجێك ئامادەبوان لە (٧) كەمتر نەبن بەسەرۆك یان جێگرەكەیەوە، یان بەهەر دووكیانەوە. بڕیاردانیش بەكۆی دەنگ دەبێت.

ماددە (٣٤)

١ - سەرۆكی ئاژانس كەسەرۆكی دەستەی بەرەنگاربونەوەی گەندەڵییە ، ئەم دەسەڵاتانەی هەیە:

١- نوێنەرایەتی کردنی ئاژانسو واژووکردن بەناویەوە لە هەموو بابەتو داوا یاساییەکانداو بەرامبەر دەستە دادوەرییەکان.
٢- سەرپەرشتی سەرجەم پێکهێنەرەکانی ئاژانس دەکات لەڕووی کارگێڕیو داراییەوە.
٣- بەدواداچوونی بڕیارەکانی دەستەی بەرەنگاربونەوە.
٤- چاودێریی ئامادەکردنی ڕاپۆرتی ساڵانەی ئاژانس.
ب - سەرۆکی ئاژانس بۆی هەیە یەکێك لەدەسەڵاتەکانی بەئەندامێکی دەستە بسپێرێت.

دەستەی داوا دارایی‌و جەزائییەکان

(دەستەی داوا داراییەکان)

ماددە (٣٥)

یەکەم: دەستەی داوا داراییەکان داکۆکی لەدارایی‌و بودجەی گشتی هەرێم دەکات. لەم ئاستانە پێکدێت.

١- سکرتێری دەستە.

٢- پارێزەری گشتی کە بەپارێزەری مەدەنی دەناسرێت.

٣- پارێزەرانی یاریدەدەر کە لەژێر چاودێری‌و ڕێنمایی پارێزەری گشتیدا کاردەکەن‌و ئەرکەکانیان بۆ دیاریدەکرێت.

دووەم: دەستەی داوا جەزائییەکان کە داکۆکی لەمافی کۆمەڵگا دەکەن، لەم ئاستانە پێکدێت.

١- سکرتێری دەستە.

٢- پارێزەری گشتی کە بەپارێزەری جەزائی دەناسرێت.

٣ـ جێگری پارێزەری گشتی کە بە (داواکاری گشتی) دادەنرێت.

ماددە (٣٦)

هەردوو پارێزەری گشتی (دارایی‌و جەزائی) پەیوەستن بەسەرۆکی ئاژانسەوە لەڕوی کارگێڕییەوە.

ماددە (٣٧)

مەرجەکانی پارێزەری گشتی (دارایی‌و جەزائی) ئەمانەن:

١ـ تەمەنیان لە ٤٠ ساڵ کەمترنەبێت.

٢ـ بڕوانامەی زانکۆییان لەبواری (یاسا)دا بەدەست هێنابێت.

٣ـ کارکردنیان لەبواری یاساییدا لە (١٥) ساڵ کەمترنەبێت.

مادده (٣٨)

هــەردوو پــارێزەری گشــتی دەبــێ ئاگــاداری ســکرتێری دەســتەکەیان بکــەن لــە دەســتبەکاربونی یاریــدەدەرانیان لــە هەر کێشەو داوایەکی دەستەکەیان.

مادده (٣٩)

دامەزراندنی هەردوو پارێزەری گشتیو یاریدەدەرەکانیان بەم شێوانە دەبێت:

١ـ هــەردوو پــارێزەری گشــتی بــە پــاڵاوتنی ســەرۆکی ئاژانسو ڕەزامەندی دەسەڵاتی دادوەریو بڕیاری پەرلـەمان دادەمەزرێن.

٢. یاریدەدەرانی پارێزەری گشتی بـە پـاڵاوتنی پـارێزەری گشتیو سەرۆکی ئـاژانسو ڕەزامەنـدی دەسـەڵاتی دادوەریو بڕیاری پەرلەمان دادەمەزرێن.

مادده (٤٠)

مـاوەو پلـەی کـاری پـارێزەری گشـتی لەلایـەن دەسـەڵاتی دادوەرییەوە بەڕێسایەك (**نظام**) دیاریـدەکرێت بەمـەرجێك

هیچ دەسەڵاتێکی تری یاسایی‌و کارگێڕی لەسەروی پلەکەوە نەبێت.

ماددە (٤١)

دەستەی داوا داراییەکان ، دەسەڵاتی داواکاری گشتی پێدەدرێت بۆ جیاکردنەوەی تاوانەکانی گەندەڵی لەهەر کێشەو تاوانێکی تر دوای پێسپاردنی دۆسێکانی کێشەو داوا داراییەکان بەو دەستەیە.

ماددە (٤٢)

دەسەڵاتی دادوەریی لەبارەی چۆنیەتی دادبینی‌و یەکلاکردنەوەی ناکۆکییەکانی داوا داراییەکان ڕێسایەك دادەنێت تیایدا:

١ـ دیاریکردنی شێوازی گرتنەبەری ڕێوشوێنە یاساییەکانی نێوان دادگاو هەردوو لایەنی ناکۆك.

٢ـ دیاریکردنی دەسەڵاتی دادگا لەڕێکخستنەوە یان کورتکردنەوە یان گۆڕینی ڕێوشوێنە یاساییە پەیڕەوکراوەکان لەدادبینیدا.

٣- چۆنیەتی تانەدان لەبڕیاری دادگاو دیاریکردنی ئەو دادگایەی تایبەتمەندە بەوەرگرتنی ئەو تانانەو ماوەی وەرگرتنو وەڵامدانەوەی.

٤ - شێوازو مافی ئامادەبوونی پارێزەری گشتیو یاریدەدەرانی لەدادبینیداو چۆنیەتی ئاڵوگۆڕکردنی پارێزەران لەماوەی دادبینیەکاندا.

٥ - چۆنیەتیو سنوری دەسەڵاتی دەستەی داوا داراییەکان لەبەدواداچونی کێشەو داواکان تاکۆتایی ناکۆکییەکان بەبڕیاری دادگا.

ماددە (٤٣)

(دەستەی داوا جەزائییەکان)

١ـ ئەم دەستەیە هەموو سکاڵاو هەواڵدانەکان وەردەگرێت کە تایبەتن بەتاوانێك لەتاوانەکانی گەندەڵی.

٢- دەسەڵاتەکانی ئەم دەستەیە ، تایبەتە بەتاوانەکانی گەندەڵی (پاش وەرگرتنی دۆسیێکانی) بەبەردەوامبوون لەچاودێریو بەدواداچوونی ئەو تاوانانە لەهەر قۆناغێکی لێکۆڵینەوەدا.

مادده (٤٤)

پــارێزەری گشــتی داوا جەزائییــەکانو یاریــدەدەرەکانیان پێبەپێی دەسەڵاتی داواکاری گشتی کـە لەیاسـای (داواکـاری گشـتی) داهـاتووە، دەتـوانن بـەناوی (مـافی گشـتی) یـەوە دەسەڵاتەکانیان بەکاربهێنن لەبەدواداچوونی هەر تـاوانێکی گەنـــدەڵیو کۆکردنـــەوەی بەڵگـــەکانو دەســـتگیرکردنی تۆمــەتبارانو ڕەوانــەکردنیان بــۆ دادگــاو بەدواداچــوونی کێشەکە تا دوای پلەی دادبینی.(**تقاضي**)

مادده (٤٥)

١- پارێزەری گشتی داوا جەزائییەکان دەسەڵاتی سەرۆکی داواکــاری گشــتی دەبێــتو بــەدیاریکردنی جێگرێــك بــۆ پارێزەری گشتی، ئـەو جێگـرە دەسـەڵاتی جێگـری داواکـاری گشتی دەبێت.

٢ـــ پــارێزەرانی یاریـــدەدەری پــارێزەری گشـــتی داوا جەزائییــەکان ، ئــەو دەســەڵاتانەی ئەنــدامانی داواکــاری گشتییان دەبێت کە لە (یاسای داواکاری گشتی) دا هاتووە.

مادده (٤٦)

دەستەی داوا جەزائییەکان لەبەکارهێنانی دەسەڵاتەکانیدا دەبێت ئەم لایەنانە لە بەرچاو بگرێت:

١ــ بنەما یاساییەکان کەتایبەتە بەتۆمەتبارکردنی پەرلەمانتاران.

٢ــ بنەما یاساییەکان کەتایبەتە بەتۆمەتبارکردنی سەرۆکی هەرێمو سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران (سەرۆکایەتی حکومەت)

٣. وەرگرتنی ڕەزامەندی دەسەڵاتی دادوەری پێش هەر بڕیارو کردەوەیەك بەرامبەر هەر دادوەرێك.

مادده (٤٧)

دەسەڵاتی دادوەری لەبارەی چۆنیەتی دادبینیو یەکلایی کردنەوەی ناکۆکییەکان کە دەستەی داوا جەزائییەکان دەسەڵاتی هەیە تیایدا، ڕێسایەك دادەنێت تیایدا:

١ـ پسپۆڕی دەستەکە، ناکۆك بوونی ئەو پسپۆڕییە لەگەڵ دەسەڵاتەکانو پسپۆڕی داواکاری گشتی هەرێمو

دادگاکانی لێکۆڵینەوە ڕێکدەخات لەکاتی دروست بوونی ناکۆکی لەنێوان دەستەکەو ئەو لایەنانەی پێشتر، ئەگەر تاوانێکی گەندەڵی لەپاڵ تاوانێکی تردا لەلایەن یەك یان ژمارەیەك تۆمەتبارەوە ئەنجام درابوو.

٢ـ چۆنیەتی دەستبەکاربوونی پارێزەری گشتیو پاریدەدەرانی لەلێکۆڵینەوەو بەردەوام بوو لەبەشداریکردندا تا دوا پلەی دادبینیو بڕیاردانو چۆنیەتی بەکارهێنانی دەسەڵاتەکانیان وەك داواکاری گشتی.

٣. مەرجو سنورەکانی گۆڕینی کەسەکانی دەستەی داوا جەزائییەکان لە قۆناغە جیاجیاکانی دادبینیو چاودێری هەر کێشەو داوایەك تا بڕیارلێدانی لەلایەن دادگاوە.

٤ـ ڕێکخستنی دەسەڵاتەکان لەنێوان داواکاری گشتیو پارێزەری گشتی لەڕوی ڕێپێدانو ڕاگرتنی لێکۆڵینەوە.

٥ـ چۆنیەتی دەست بەسەراگرتنی سامانو دارایی تۆمەتبار بەیەکێك لەتاوانەکانی گەندەڵیو ڕێگرتن لەسەفەرکردنی.

٦- چۆنیەتی تانەدان لەکردەوەو بڕیارەکانی دەستەکەو دیـــاریکردنی دادگـــای پســـپۆڕو مـــاوەی وەرگـــرتن‌و وەلامدانەوەی هەر سکالاو تانەیەك لەدژی بڕیارەکان.

٧-دوا مـــاوەی دەســـەلاتی (دەســـتە) بـــۆ لێکۆلێنـــەوەو بڕیاردان لە هەر زانیاری‌و کێشەو هەوالدانێك.

مادده (٤٨)

دەســـەلاتی دادوەری ڕێســـایەکی تایبـــەت بەچـــۆنیەتی دامەزرانـــدن‌و کـــاتی دەســـتبەکاربوون‌و تـــەواوبوونی ڕاژەی ئەندامانی هـەردوو دەستەی (دارایـی‌و جـەزائی) دادەنێـت‌و تیایـدا مەرجـەکانی بـەردەوام بـوونی ئەنـدامانی ئـەو دوو دەســـتەیە لـــەکارەکانیان‌و مەرجـــەکانی دەســـتگیرکردن‌و دادگایی کردنیان دیاریدەکات.

مادده (٤٩)

پەرلـەمانی هـەرێمی کوردسـتان بودجەیـەك بـۆ ئـاژانس دیاریـدەکات لـە بودجـەی گشـتی، ئاژانسـیش بـۆی هەیـە بەرەزامەندی پەرلەمانی هەرێم یارمەتی دارایی وەربگرێت

لەدەستەو دامەزراوە هاوشێوەکانی لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی.

مادده (٥٠)

لەهەر مادەیەکی ئەم یاسایەدا، دەسەڵاتێك بۆ پەرلەمان دیاریکراوە، ئەو دەسەڵاتە لەلایەن لیژنەیەکی پەرلەمانییەوە (بەناوی لیژنەی بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی) بەکاردەهێنرێت بەم شێوەیە:

١- لیژنەکە لە (١٥) پەرلەمانتار پێکدێت کە هەڵگری بڕوانامەی یاسا یان کارگێڕیو ئابوریبن.

٢- لیژنەکە، بەلیژنەیەکی هەمیشەیی پەرلەمان لەپەیڕەوی ناوخۆی پەرلەماندا جێگیردەکرێتو ئەرکو دەسەڵاتەکانیان دیاریدەکرێت.

٣- لیژنەکە، لەپەرلەمان چاودێری ڕاستەوخۆی ئاژانسی بەرەنگاربونەوەی گەندەڵی دەکات بەهەموو پێکهێنەرەکانیەوە بەناوی سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە، جگە لەم لیژنەیە هیچ لایەنێك دەسەڵاتی نییە بەسەر ئاژانسەوە.

٤- سەرۆکی لیژنەکە بە ناوی سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە کارەکانی بەڕێدەکات.

٥- لە پاڵ ئەحکامەکانی ئەم یاسایە، (٢/٣)ی ئەندامانی لیژنەکە بۆیان هەیە ئەندامێکی لیژنەکەیان بخەنە بەر لێکۆڵینەوەی (ئاژانس) بە گومانی هەر سەرپێچیو تاوانێک لەم یاسایەدا هاتبێت.

پرۆژەی
یاسای مافی هاووڵاتی
لەدەستکەوتنی زانیاری

(مشروع قانون
حق المواطن في الحصول على المعلومات)

ئەم پڕۆژەیە لەشەش بەش و (٤٥) مادده پێکهاتووه بەم شێوەیە:

⋆ بەشی یەکەم، کەبەشی فەرمانە گشتیەکانە لەمادده (١ تا ٥) پێناسەی وشەو دەستەواژەکان دەکات، دواتر ئەرکی فەرمانگە بەرپرسەکان لەپێشکەشکردنی زانیاری بەهاولاتیان، دیاریدەکات.

⋆ بەشی دووەم، بەناوی (بنەماکانی مافی دەستکەوتنو لێڕوانین لەزانیاریەکانو بلاوکردنەوەی) بەماددەکانی (٦ ـ ٩) ڕووندەکاتەوە، چۆنیەتی ڕێکخستنی کارەکان لەلایەن فەرمانگەکانەوە دەخاتەڕوو.

⋆ بەشی سێیەم، تایبەتە بەچۆنیەتی پێشکەشکردنی داواکاری دەستکەوتنی زانیاری لەلایەن هاولاتیانەوە، هەروەها ئەگەرەکانی پەسەندکردنو نەکردنی ئەو داواکارییە.

⋆ بەشی چوارەم، تایبەتە بەزانیارییە پارێزراوەکان، واتا ئەو زانیارییانەی کەیاسا دەیانپارێزێتو ڕێگا لەبلاوبونەوەی دەگرێت بەماددەکانی (١٧ تا ٢٦).

٭ بەشی پێنجەم, تایبەتە بەپۆستی (ڕێپێدراوی گشتی زانیارییەکان) کەئاستی بەرپرسیارییەتیە لەجێبەجێکردنی ئەم یاسایەو چونیەتی جێبەجێکردنی ئەرکەکانی ئەو پۆستە دەخاتە ڕوو لەمادده (٢٧) تا (٤٠).

٭ بەشی شەشەم, فەرمانە کۆتاییەکانە بەمادده (٤١) تا (٤٥) کۆتایی بەپڕۆژەکە دێنێت.

ئەم پڕۆژە یاسایە پێوەری شەفافیەتی پەیوەندی نێوان دەسەڵاتو هاوڵاتیان دەخاتە ڕوو.

ئەو دەسەڵاتانەی ئەم یاسایە جێبەجێ دەکەن پێشەنگن لەپەیڕەوکردنی شەفافیەت لەپەیوەندییاندا لەگەڵ هاووڵاتیاندا.

پرۆژەی یاسای
مافی هاووڵاتی لەدەستکەوتنی زانیاری

بەشی یەکەم
(فەرمانە گشتییەکان)

ماددە (١)

لــەپێناوی پیــادەکردنی ئــەم یاســایەدا، ئــەم وشــەو دەســتەواژانە بــەو واتایانــە بــەکاردێن کەلەبەرامبەریانــدا دیاریکراوە:

دەسەڵات: دەسەڵاتەکانی هەرێمی کوردستان.

رێپێدراوی گشتی: رێپێدراوی گشتی زانیاریەکان.

ئۆفیس: ئۆفیسی رێپێدراوی گشتی.

دامــــەزراوەی گشـــتی: ســەرجەم وەزارەتــەکانو یەکــە کارگێڕییـــەکان، دامـــەزراوەکانی (یاســـادانانو دادوەریو جێبــەجێکردن، دەســتە ناوچــەییەکان، هەردامەزراوەیــەکی

تایبەت کە بوارێکی گشتی بەڕێوە دەباتو کارێکی گشتی ئەنجام دەدات یان زانیاری لەبارەی ژینگەو تەندروستیو ئارامی لەبەردەستدایە).

هەر دامەزراوەیەکی تریش کە (ڕێپێدراوی گشتی) بەدامەزراوەیەکی گشتی دادەنێت بۆ جێبەجێکردنی ئەم یاسایە.

فەرمانبەری پسپۆڕ: ئەو فەرمانبەرەیە کە لەلایەن دامەزراوەکەیەوە تایبەت کراوە بەوەرگرتنو ڕوانین لەداواکارییەکانی دەستکەوتنی زانیارییەکان.

زانیاری: ئەو زانیارییانە دەگرێتەوە کە لەتیانوسو دۆکیۆمێنتە نوسراوەکاندا هەڵگیراون بەشێوەی ئەلکترۆنیو وێنەو نەخشەو خشتەو فیلمو مایکرۆ فیلم، یان تۆمارکراوە بە دەنگو بە ڤیدیۆ، هەروەها بەچارتو هەر شێوەیەکی تر کە زانیارییەکانی پێ پارێزراوبێتو (ڕێپێدراوی گشتی) بە زانیاری دایبنێت بۆ ئەم یاسایە

مادده (٢)

هەموو زانیارییەکان کە لەژێر دەسەڵاتی دامەزراوە گشتیەکاندایە. جێگای دەستکەوتن و لێروانینن، بەدەر لەو زانیارییانە کە بەم یاسایە دەپارێزرێن لەومافە.

مادده (٣)

هەر دامەزراوەیەکی گشتی دەبێت فەرمانبەرێکی پسپۆڕ بە بڕیارێك دابمەزرێنێت بۆ ڕوانین لەداواکارییەکانی دەستکەوتنی زانیاری کە لەلایەن هاوڵاتیان و هەرلایەن و دەزگایەکی ڕاگەیاندنەوە پێشکەش دەکرێت، دەسەڵاتی پێویست بەو فەرمانبەرە دەبەخشرێت بۆ بەدواداچوون و گەیشتن بە زانیارییە داواکراوەکە.

مادده (٤)

دەبێت دامەزراوە گشتییەکان، زانیارییەکان بەشێوەی ئەلکترۆنی ئامادە بکەن و بپارێزن بەجۆرێك کە بەئاسانی لەلایەن فەرمانبەری پسپۆڕەوە دەربهێنرێت.

مادده (٥)

دەبێت دامەزراوە گشتییەکان خولی ڕاهێنان بۆ فەرمانبەرەکان ڕێکبخەن بۆ ئاگادارکردنەوەیان لەگرنگی مافی هاوڵاتیان لەلێڕوانینو دەستکەوتنی زانیاری، هەروەها لەبارەی چۆنیەتی هەڵگرتنو پاراستنی زانیارییەکان بە باشترین شێواز بۆ دەرهێنانەوەو خستنەڕوو.

بەشی دووەم
(بنەماکانی مافی دەستکەوتن و لێڕوانین لەزانیارییەکان و بڵاوکردنەوەی)

مادده (٦)

دەبێت دامەزراوە گشتییەکان ڕاپۆرتی ساڵانەیان بڵاوبکەنەوە بەخستنەڕووی ئەم خاڵانە:

١ـ زانیاری کارگێڕی لەبارەی میکانیزمی کارکردنی دامەزراوە گشتییەکەو خستنەڕووی ئامانجەکان و کارە ئەنجامدراوەکان ، هەروەها تێچووی دارایی و ژمێریاری

٢ـ ئەو ڕێوشوێنانەی پێویستن بگیرێنەبەر لەلایەن هاوڵاتییەوە بۆ ئاشنابوون بەسیاسەتی گشتی پرۆژە تایبەتەکانی دامەزراوە گشتییەکە.

٣ـ جۆرەکانی زانیاری کە لەژێردەستی دامەزراوە گشتییەکەدا هەیەو شێوازەکانی پاراستنی ئەو زانیاریانە.

٤ـ ناوەرۆکی هەربڕیارو پلانێك کە کاریگەری لەسەر بەرژەوەندی گشتی هەبێت و هۆکارەکانی دەرکردنی ئەو بڕیارەو ئامانجەکانی.

٥- هەر زانيارييەكی تر كە (ڕێپێدراوی گشتی) بەگرنگی بزانێت بڵاوبكرێتەوە لەڕاپۆرتی ساڵانەی دامەزراوە گشتييەكەدا.

ماددە (٧)

مەرجە لەسەر دامەزراوە پيشەسازييە گشتیو تايبەتەكان هەر شەش مانگ جارێك راپۆرت بڵاوبكەنەوەو تيايدا بەلايەنی كەمەوە ئەم خاڵانە بخەنە ڕوو :

١- شوێنی كەرەستە ژەهراویو زيانبەخشەكان كە بەكاردەهێنرێنو سروشتی ئەو كەرەستانەو مەترسيەكانی.

٢- ئاستو ڕێژەی پاشەڕۆ پيشەسازييەكان.

٣- چۆنيەتی لەناوبردنی پاشەڕۆكان.

ماددە (٨)

هەردامەزراوەيەكی گشتی بڕياری لەسازدانی كۆبونەوەيەكی گشتی دا، دەبێت كاتو شوێنو ئامانجی ئەو كۆبونەوەيە رابگەيەنێتو نابێت رێگريی لەئامادەبوونی

هاوڵاتیان بکرێت، بەو مەرجانە نەبێت کە لەم یاسایەدا هاتووە.

ماددە (٩)

هیچ سزایەك بەسەر ئەو فەرمانبەرەدا نادرێت کە زانیاری لەبارەی سەرپێچیو پێشێلکارییەکانی ئەم یاسایە دەدات بە (رێپێدراوی گشتی).

بەشی سێیەم
(پێشکەشکردنی داواکاری دەستکەوتنی زانیاری)

مادده (١٠)

داواکاری دەستکەوتنی زانیـاری پێشکەش بەفەرمانبـەری پســـپۆڕ دەکرێـــت لـــەو دامەزراوەیـــەدا کەزانیارییـــە خوازراوەکەی لەژێر دەستدایە. دەبێت داواکارییەکـە ڕوونو دیاریکراو بێت تـا یارمەتیـدەربێت بـۆ فەرمانبـەری پسپۆڕ لەدەرهێنانی زانیارییەکە.

مادده (١١)

دەبێـــت فەرمانبـــەری پســـپۆڕ لـــەکاتی وەرگرتنـــی داواکارییەکــە نامەیــەکی ڕەسمــی بــدات بەپێشکەشــکەری داواکارییەکە تیایـدا ڕۆژی داواکارییەکـەو جـۆری زانیـاریو ماوەی پێویستی بۆ وەڵامدانەوەی دیاری بکات.

مادده (١٢)

دەبێت لەماوەی (١٥) پانزدە رۆژدا فەرمانبەری پسپۆڕ وەڵامی داواکارییەکە بداتەوە، دەکرێت ئەو ماوەیە بۆ (١٥) پانزدە رۆژی تر درێژبکرێتەوە ئەگەر داواکارییەکە ژمارەیەکی زۆری زانیاری داواکراو تیادابوو یان پێویستی بەڕاوێژی لایەنی سێیەم بوو بۆ دەستکەوتنی زانیارییەکە. دوای ئەو ماوەیە ئەگەر وەڵام نەدرایەوە ئەوا داواکارییەکە بەڕەتکراوە دادەنرێت.

مادده (١٣)

ئەگەر ڕەزامەندی لەسەر داواکارییەکە نیشاندرا دەبێت:

١ـ فەرمانبەری پسپۆڕ ئاسانکاری بۆ داواکار بکات لەدەستکەوتنی زانیارییەکەو تێچووی ئەو دەستکەوتنەی پێ رابگەیەنێت.

٢ـ ئەگەر داواکارییەکە لەزانیارییەك زیاتری تیادابوو، بۆ فەرمانبەری پسپۆڕ هەیە کە بەشێکی زانیارییەکان بخاتە بەرچاوی داواکار ئەگەر بەشەکانی تری زانیارییەکان بەپێی ئەم یاسایە لەو مافە پارێزراوبوون.

مادده (١٤)

پاش ڕەزامەندی لەسەر داواکارییەکە، دەبێت:

١ ــ زانیارییەکـە بـەو شـێوەیەی کـە هەیـە(دوکیومینت یان نوسراو...) پێشکەش بەداواکارەکەی بکرێت.

٢ ـ نابێت تەنها بەشێوەی زارەکـی زانیارییەکە لەلایـەن فەرمانبـەری پسـپۆڕەوە بـەداواکار رابگـەیێنرێت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە (ڕێپێـدراوی گشـتی) ڕێنمـایی تایبـەت سـەبارەت بەدەستکەوتنی کۆپی زانیارییەکان دەردەکات.

مادده (١٥)

کارمەنـدی پسـپۆڕ بـۆی هەیـە داواکارییەکـە ئاراسـتەی دامەزراوەیـەکی تـر بکـات پـاش ئاگادارکردنـەوەی (داواکـار) ئەگەر ئەو دامەزراوەیە زانیاری زۆرتر یان لەبارتری لەژێر دەستدا بـوو. ئـەوکات داواکارییەکـە بەتـەواوی دەچێتە لای ئەو دامەزراوەیە.

مادده (١٦)

ئەگـەر داواكارييەكـە ڕەتكرايـەوە، دەبێـت فەرمانبـەری پسپۆڕ ئـەو ڕەتكردنەوەيـە بەنوسـراوێكی هۆدار بـدات بـە داواكارەكە، نابێت ئەو هۆكارەش لەم دوانە بەدەربێت:

١- زانيارييە داواكراوەكە لەلای ئەو دامەزراوەيە نەبێت.

٢ــــ زانيارييـــە داواكراوەكـــە بـــەپێی ئـــەم ياســـايە پارێزراوبێت.

بەشی چوارەم
(زانیارییە پارێزراوەکان)

مادده (١٧)

ئەو زانیاریانەی پەیوەندییان بە ئاسایشی نیشتیمانیو سیستمی گشتییەوە هەیە بەم یاسایە پارێزراون.

دەبێت فەرمانبەری پسپۆڕ داواکارییەکە ڕەتبکاتەوەو زانیارییەکان نەخاتە ڕوو ئەگەر ئەم لایەنانەی تیادا داواکرابوو:

١ـ زانیاری لەبارەی چەكو ستراتیژو جموجۆڵە سەربازییەکانو هەر بابەتێکی پەیوەست بەپاراستنی هەرێم.

٢ـ زانیارییە پەیوەستەکان بەراگرتنی ئاسایشو هەڵوەشاندنەوەی هەوڵە دوژمنکارییەکانی دژ بەهەرێم لەسەر ئاستی ناوخۆو دەرەکی.

٣ـ پەیوەندییە نێودەوڵەتیەکان کە پەیوەستە بەکاروباری بەرگریو هاوپەیمانییە سەربازییەکان.

٤ـ هـەر زانيارييـەك بەبۆچـونی (رێپێـدراوی گشـتی) پەيوەست بێت بەئاسايش‌و سيستمی گشتييەوە.

مادده (١٨)

نابێـت ئـەو زانيارييانـەی پەيوەسـتن بەهـەر دەوڵـەت‌و رێکخراوێکی بێگانەوە ئاشکرا بکرێت ئەگەر پاراسـتنی ئـەو زانيارييانە رێکەوتنی لەبارەوە کرابوو.

مادده (١٩)

فەرمانبەری پسپۆڕ بۆی نييە داواکارييـەکان ڕەتبکاتـەوە بەپێی هەردوو مادده (١٧) و (١٨) ئەگەر زيـاتر لەبيست ساڵ تێپەڕی بوو بەسەر بونيدا. جگە لـەو زانياريانـەی کـە (رێپێدراوی گشـتی) بەپێويسـتی دەزانێـت پاراسـتنيان بـۆ ماوەيەکی تر درێژبکرێتەوە.

مادده (٢٠)

نابێـــت زانيارييـــەکانی دامـــەزراوە تايبەتيـــەکان بەلێکۆڵينەوە لەتاوانەکان‌و کردەوە ياساييەکان بخرێنـەڕوو

ئەگەر ئاشکراکردنی ئەو زانیاریانە زیان بەلێکۆڵینەوەو جێبەجێکردنی ئەرکەکان بگەیێنێت یان زیان بەناوبانگی کەسێك بگەیەنێت پێش تاوانبارکردنی.لەلایەن دادگاوە.

مادده (٢١)

بۆ پاراستنی ئاسایشی ئابووری نابێت ئەم زانیارییانە ئاشکرا بکرێن:

یەکەم: نهێنی پیشەیی‌و بازرگانی دامەزراوەیەك.

دووەم: ئەو نهێنیەی زیان بە بەرژەوەندییە ئابوورییەکانی هەرێم دەگەیەنێت یان بەتوانای هەرێم لەبەڕێوەبردنی سیستمە ئابوورییەکەی، یان دەبێت بەهۆی پەیدابوونی دەستکەوتی تایبەت بۆ کەسێك یان لایەنێك. نهێنییەکانیش ئەمانە دەگرێتەوە:

١- نرخی دراوو ئاراستەکانی لەناو هەرێمدا.

٢- ئەو گۆڕانکارییە چاوەڕوانکراوانە لەنرخ‌و پێناسە گومرگییەکان‌و باج‌و هەر سەرچاوەیەکی تری داهات.

٣- ئەو گۆڕانکارییانە کە چاوەڕوان دەکرێت لەنرخی سوودی قەرزە حکومییەکاندا.

٤- گۆڕانكارییە چاوەڕوانكراوەكان لەنرخی داراییەكانی حكومەتدا لەپشكو سامانی گواستراوەو نەگواستراوە.

٥- ئەو گرێبەستو رێكەوتنانەی دامەزراوە گشتییەكان لایەنن تیایدا سەبارەت بەكەرەستەیەك كە دەبێت بەهۆی ئاشكراكردنی نرخەكەی لەبازاڕدا.

مادده (٢٢)

نابێت ئەوزانیارییانەی بە(نهێنی بازرگانی) دادەنرێنو پەیوەندییان بەلایەنێكی ترەوە هەیە لەڕووی پیشەییو بازرگانیەوە ئاشكرابكرێت ، هەروەها ئەو زانیارییانەی دەبن بەهۆی لاوازكردنی پێگەی ركابەری(منافسە) ئەولایەنە.

مادده (٢٣)

ئەو زانیارییانە ئاشكرا ناكرێن كەپەیوەندییان بەكاروباری ناوخۆی دامەزراوەیەكو فەرمانبەرانیو فەرمانە ناوخۆییەكانەوە هەیە، هەروەها گفتوگۆو پێشنیارەكانی ناو ئەو دامەزراوەیە.

مادده (٢٤)

بۆ پاراستنی تەندروستی گشتی هیچ زانیارییەك لەبارەی ئەگەری روودانی كارەساتی سروشتیو نەخۆشی بەربلاو ئاشكرا ناكرێت.

مادده (٢٥)

هەرزانیارییەك زیان بەباری ئاساییو تەندروستی كۆمەڵە كەسانێك بگەیەنێت ئاشكراكردنی قەدەغەیە.

مادده (٢٦)

هیچ زانیارییەك لەبارەی هیچ كەسێك ئاشكراناكرێتو جێگای داواكردن نییە ئەگەر پەیوەست بێت بەژیانی تایبەتییەوە جگە لەم لایەنانەدا:

١ـ ئەگەر كەسی مەبەست خۆی ڕەزامەندی لەسەر ئاشكراكردنی دەربڕی.

٢ـ ئەگەر زانیارییەكە بەئاشكرایی بڵاوكرابوەوە.

٣- ئەگەر داواکاریی ئاشکراکردنەکە بەبڕیاری دادگا یان بەڕەزامەندی (ڕێپێدراوی گشتی) بوو

٤- ئەگەر داواکار (سەرپەرشتیار- وەصی) بوو بەسەر ئەو کەسەوە کەزانیارییەکە تایبەتە پێی.

بەشی (پێنجەم)
(ڕێپێدراوی گشتی زانیارییەکان)

مادده (٢٧)

ئۆفیسێك بەناوی (ئۆفیسی ڕێپێدراوی گشتی زانیارییەکان) دادەمەزرێت، خاوەنی کەسێتی مەعنەوییەو سەربەخۆیی تەواوی دەبێت بۆ بەجێهێنانی کارەکانی، بودجەیەکی تایبەتیشی لەبودجەی گشتی بۆ دیاری دەکرێت.

مادده (٢٨)

ئۆفیس دەسەڵاتی تێهەڵچونەوەی هەیە لەداواکارییە ڕەتکراوەکان، هەروەها کاربۆ جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایەو بەدیهێنانی ئامانجەکانی دەکات.

مادده (٢٩)

ئۆفیس ئەم ئەرك‌و دەسەڵاتانەی هەیە:

١- دانـان‌و ڕێکخسـتن‌و جێبـەجێکردنی بەرنامـەو پلان‌و ئاراســتە گونجاوەکــان بــۆ بــەرگری لــەمافی هــاوڵاتی لەدەستکەوتن‌و لێڕوانینی زانیارییەکان.

٢ــ ڕاهێنــانی فەرمانبــەران‌و بەرپرســانی دامــەزراوە گشــتییەکان لــەبارەی چــۆنیەتی‌و گرنگــی دەســتکەوتنی زانیارییەکان.

٣- تۆمـارکردنی سەرپێچییەکانی دامـەزراوە گشـتییەکان لە جێبەجێکردنی ئەم یاسایە.

٤ــ بڵاوکردنــەوەی راپــۆرت‌و لێکۆڵینــەوەکان لــەبارەی بەربەسـتەکانی بـەردەم دەسـتکەوتنی زانیـاری‌و چـۆنیەتی ئاسانکردنی دەستکەوتنی.

مادده (٣٠)

بارەگای سەرەکی ئۆفیس لەشاری (   ) دەبێت.

مادده (٣١)

تێهەڵچـونەوەی ئـۆفیس لەداواکارییـە ڕەتکراوەکـان لـەم لایەنانەدا دەبێت:

١- ڕەتکردنەوەی داواکارییەکە لە لایەن دامەزراوەیەکی گشتییەوە.

٢ــ دانانی نرخێکی بەرز (وەك تێچوون) لەسەر داواکارییەکە.

٣ــ درێژکردنەوەی ماوەی وەڵامدانەوەی داواکارییەکە بەپێچەوانەی مادده (١٢)ی ئەم یاسایە.

٤ــ هەر داواکارییەك ئاراستەی چەند دامەزراوەیەك کرابێت بێ ئەوەی وەڵام درابێتەوە.

٥ــ هەربابەتێکی تر لەلایەن (ڕێپێدراوی گشتییەوە) بەگرنگ بزانرێت.

مادده (٣٢)

داواکاری تێهەڵچوونەوە لەماوەی (٣٠) ڕۆژ لەکاتی ڕەتکردنەوەی داواکارییەکە پێشکەش دەکرێت، یان لەوکاتانەی کە لەمادده (٣١) دا دیاری کراوە.

مادده (٣٣)

دەبێـت لـەماوەی (٣٠) رۆژدا داواكـاری تێهەڵچـونەوەكە لەلایەن ئۆفیسەوە وەڵام بدرێتەوە.

مادده (٣٤)

نوسراوێك لەلایـەن ئۆفیسـەوە ئاراسـتەی بەشـی زانیـاری ئەو دامەزراوەیە دەكرێت كـە داواكارییەكـەی ڕەتكردۆتـەوە بۆ ئاگادارکردنەوەی لەداواكاری تێهەڵچونەوەكەو داواكردنـی هۆكاری ڕەتكردنەوەكە

مادده (٣٥)

(رێپێـــدراوی گشـــتی) ســـەرۆكی ئۆفیســـە، لەلایـــەن پەرلەمانەوە كاندید دەكرێـتو بـەبڕیاری سـەرۆكی هـەرێم دادەمــەزرێت بۆمــاوەی چــوار ســاڵ شــایەنی نوێكردنــەوە دەبێت بـۆ دووسـاڵی تـر، درێژكردنەوەكـەش بەڕەزامەنـدی پەرلەمان دەبێت دوای تەواوبوونی ماوەی یەكەمی.

مادده (٣٦)

سەرۆکی ئۆفیس بڕیاردەرە لەو داواکاریانەی ئاراستەی دەکرێتو بەدواداچوون بۆ بڕیارەکانی دەکات، هەروەها بڕیار لەڕێسای ئۆفیسو دامەزراندنی فەرمانبەرانی دەدات.

مادده (٣٧)

(ڕێپێدراوی گشتی) نابێت هیچ کارو پۆستێکی تری هەبێت، ئەگەر دەرکەوت کارێکی تری هەیە ئەوا لەپۆستەکەی لادەبرێت، هەروەها لەم کاتانەشدا لە کار دەخرێت:

١- ئەگەر تاوانبارکرا بەتاوانێك یان کەتنێکی ئابڕووبەر.

٢- ئەگەر تاوانبارکرا بەیەکێك لەتاوانەکانی گەندەڵی.

مادده (٣٨)

سەرجەم دامەزراوەکان پابەند دەبن بەڕاسپاردەکانی (ڕێپێدراوی گشتی) لەبارەی جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

مادده (٣٩)

(رێپێدراوی گشتی) ئەم دەسەڵاتو مافانەی هەیە:

١ـ چونەناو هەر دامەزراوەیەکی گشتی بە مەبەستی پشکنینی تیانوسو پەڕاوە تایبەتەکان کەپەیوەستن بەزانیارییە داواکراوەکان.

٢ـ لێکۆڵینەوەو دواندنی هەر فەرمانبەرێك بەمەبەستی وەرگرتنی زانیارییە داواکراوەکان.

٣ـ لێکۆڵینەوە لەهەر کەسێك بەرپرس بێت لە(شاردنەوەو فەوتاندنو گۆڕینی زانیارییەکان بەپێچەوانەی راستیەوە بەمەبەستی رێگرتن لەئاشکراکردنی) بەمەبەستی گرتنەبەری ڕێوشوێنە یاساییەکانو ڕەوانەکردنی ئەنجامی لێکۆڵینەوەکە بۆ دادگا.

٤ـ پرسیارکردن لەسەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانو هەر وەزیرێك کە ڕێگری لە دەستکەوتنی زانیارییەك کردبێت، بەم شێوەیە:

أ - پرسیارەکە بەنوسراوێکی فەرمی ئاراستە بکات.

ب - دەبێت لەماوەی (١٥) رۆژدا ئەو پرسیارە وەڵامبدرێتەوە بەنوسراوێکی فەرمی.

ج - ئەگـەر لـەماوەی دیـاریکراودا وەڵامـی پرسـیارەکە نەدرایـەوە یـان وەڵامدرایـەوە بـەهۆکارێکی ناپەسـەند، (ڕێپێـدراوی گشـتی) بـۆی هەیـە ڕاپۆرتێـك لەوبارەیـەوە ئاراسـتەی پەرلـەمانو سـەرۆکایەتی هـەرێم بکـات بـۆ ئاگادارکردنەوەیان.

مادده (٤٠)

(ڕێپێدراوی گشتی) پابەندە بەپێشکەشکردنی ڕاپۆرتێك هەر شەش مانگ جارێك بۆ پەرلـەمانی هـەرێمو سـەرۆکی هەرێمو سەرۆکی ئەنجوومەنی وەزیران تیایدا:

١ــ ئـەو لایەنانـە دیـاری بکـات کـە ڕێگرییـان لـە پێشکەشکردنی زانیاری کردووە.

٢ـ ئەو گرفتانە بخاتەڕوو کە دووچاری جێبـەجێکردنی کارەکانی دەبێتەوە.

٣ـ هـەر راسـپاردەیەك (ڕێپێـدراوی گشـتی) بـەگونجاوی بزانێت.

بەشی شەشەم
(فەرمانە کۆتاییەکان)

ماددە (٤١)

١ـ تێچووی داواکارییەکانی دەستکەوتنی زانیاری بەلیستێك لەلایەن ڕێپێدراوی گشتییەوە ئامادە دەکرێتو لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە بڕیاری لەسەر دەدرێت پاش پەسەندکردنی لە لایەن وەزارەتی داراییەوە.

٢ـ تێچوی داواکارییەك (   ) دینارە بۆیەك زانیاری، دەکرێت ئەو بڕە پارەیە زۆرتر بکرێت ئەگەر لەزانیارییەك زیاتر داوا کرابوو، یان تێچووی کۆپیکردنی پەڕاوو دۆکیومێنتە داواکراوەکان لەسەروو ئەو بڕە پارەیەوە بوو.

مادده (٤٢)

تێچووی داواکاریی تێهەڵچوونەوە لەداواکارییەکان نابێت لە (   ) دینار زۆرتر بێت.

مادده (٤٣)

کار بەهیچ حوکمێکی پێچەوانەی ئەم یاسایە ناکرێت.

مادده (٤٤)

ئەنجومەنی وەزیران رێنماییە تایبەتەکان بەجێبەجێکردنی ئەم یاسایە دەردەکات لەماوەی شەش مانگدا لەڕۆژی پەسەندکردنیەوە.

مادده (٤٥)

هـەموو دامـەزراوەو لایەنــە پەیوەندیـدارەکان بــەم یاسـایە لەسـەریانە حوکمـەکانی ئـەم یاسـایە جێبـەجێ بکەن دوای یەك ساڵ لەپەسەندکردنی.

پرۆژەی یاسای
خستنەڕووی ئەستۆی دارایی

(مشروع قانون اشهار الذمة المالية)

ئەم پڕۆژەیە ، لە (١٣) مادده پێکهاتووه. لەمادەکانی ئەم یاسایەدا، کەس و ئاستەکان لە خستنەڕوی ئەستۆی داراییان دیاری دەکرێن, واتە لەو موڵك و سامان و داراییانەی کە بەناوی خۆیان, یان بەناوی هاوسەرو منداڵەکانیانەوە, ، بەر لە دەست بەکاربونیانیان لەپۆستی فەرمانبەرێتی گشتیدا هەیان بووه. دواتر پێناسەی ئەو دەستەیە دەکات کە بەرپرسی سەرەکییە لەجێبەجێکردنی ئەم یاسایەو ئەرکەکانی بەماددەی (٣) و (٤) دیاری دەکات.

لەماددەی (٥) دا، ئەرك و پێداویستییەکانی جێبەجێکردنی ئەم یاسایە، لەلایەن دامەزراوەکانی هەرێمەوە بەرامبەر بەدەستەی خستنەڕوی ئەستۆی دارایی و چۆنێتی هاوئاهەنگی نێوان (دەستە) و ئەو دامەزراوانە دەخاتە ڕوو. لەماددەی (٨) دا، ئەو لیژنانە دیاریدەکات کەبەرپرسن لەکاری پشکنین و وردبوونەوەدا. لەمادده (٩) دا ، ئەرکەکانی لیژنەی پسپۆر بە پشکنینو ئەگەرەکانی ئەنجامی کارەکانیان دەخاتە ڕوو. لەماددەکانی (١١) و (١٢) شدا ، باس لەوسزایانە دەکات کە بەرامبەر

کردەوەکانی سەرپێچیکردن و لادان لەجێبەجێکردنی ئـەم یاسایە دەکرێن .

پرۆژەی یاسای
خستنەڕووی ئەستۆی دارایی

مادده (١)

ئـەم یاسـایە بەیاسـای خسـتنەڕووی ئەسـتۆی دارایـی ناودەبرێت.

مادده (٢)

حوکمـــەکانی ئـــەم یاســـایە ، بەســـەر ئەمانـــەدا جێبەجێدەکرێت:

أ- سەرۆکی هەرێم‌و جێگرەکەی ، لەگەڵ :

١ـــ ســـەرۆکی ئەنجومـــەنی وەزیـــران‌و جێگرەکـــانی‌و وەزیرەکان.

٢- سەرۆکی دامەزراوە گشتییە سەربازی‌و مەدەنییەکان‌و ڕاوێژکارو بەڕێوەبەرە گشتییەکان ..

٣ـ فەرمانبـەرانی پلـەباڵاکان‌و هاوپۆسـتەکانیان لەپلـەو موچەدا لەفەرمانگەو دامەزراوەکانی هەرێمدا.

٤- نوێنەرانی حکومەتی هەرێم لەنوسینگەکانی دەرەوەو باڵیۆزخانەکاندا.

٥ـ پارێزگارەکـان‌و ئەنـدامانی ئەنجوومـەنی پارێزگـاو سـەرۆکی شـارەوانییەکان‌و ئەنـدامانی ئەنجوومـەنی شارەوانییە گەورەکان.

٦ـ سـەرۆك‌و ئەنـدامانی لیژنـەو دەسـتەی (تەنـدەر) لـە لیژنە گشتی‌و تایبەتە سەربازی‌و مەدەنییەکان‌و لیژنـەکانی زیـادکردن‌و داشـکاندنەکانی فەرمانگـەکانی حکومـەت‌و دامەزراوە گشتییەکان‌و شارەوانییەکان.

٧- هەر فەرمانبـەرێك لەهـەر پۆسـتێکدا بێـت بـەبڕیاری ئەنجومەنی وەزیران ئەم یاسایە بیگرێتەوە.

٨ـــ سـەرۆکی ئەنجومـەنی بـەڕێوەبردنی ئـەو کۆمپانیایانـەی کـە حکومـەت پشـکی ٥٠٪ پـەنجاو بەرەوژووری هەیە تیایدا.

ب - سەرۆکی پەرلەمان‌و پەرلەمانتارانی هەرێم.

جـ - دادوەران

د ـ هـەر خـاوەن پلـەو پۆسـتێك كـە بەشـێكی بودجـەی گشتی لەدەسەڵاتیدابێت ، یان بڕیاردەر بێت لەهەر بوارێكی بەرژەوەندی گشتیدا.

ماددە (٣)

دەسـتەیەك بـەناوی (دەسـتەی خسـتنەڕووی ئەسـتۆی دارایی) بەبڕیاری پەرلەمان پێكدێت بەم شێوەیە :

١-(دەسـتە) ڕاسـتەوخۆ لـەژێر چـاودێریو سەرپەرشـتی ئەنجومەنی باڵای دادوەرییدا دەستبەكاردەبێت

٢- لەلایـەن دادوەرێكـی ئەنـدامی دادگـای (تـەمیز) سـەرۆكایەتی (دەسـتە) دەكرێـت پـاش دیـاریكردنی لەلایـەن ئەنجومـەنی بـاڵای دادوەرییـەوە ، هـەروەها ژمارەیـەكی پێویست لەكارمەندو یاریدەدەری بۆدیاری دەكرێت

ماددە (٤)

١- (دەستە) دانپیانانی ئـەو كەسـانە وەردەگرێت كەئـەم یاسایە بەسەریاندا جێبەجێدەكرێت .

٢- كۆكردنـەوەو پاراسـتنی فۆرمـەكانی دانپیانـانی ئەستۆی دارایی ئەركی (دەستە)یە .

٣- (دەستە) بۆی هەیە هەر زانیاریو هەواڵێك وەربگرێت لەبارەی فۆرمە پڕكراوەكان لە ڕووی نادروستی ناوەڕۆكەكەیەوە لە هەر كەسو لایەنێك .

٤- بەپێی ڕاسپاردەكانی سەرۆكی دەستە ، ئەنجومەنی باڵای دادوەری ڕێنمایی پێویست بۆ ڕێكخستنی كاری ئەم دەستەیە دەردەكات ، لەو ڕێنماییانەدا ئەو زانیاریانە جێگیر دەكات كەدەبێت وەڵام بدرێتەوە لەلایەن ئەو كەسەوە كە ئەستۆی دارایی دەخاتەڕوو ، هەروەها كلێشەی فۆرمی زانیارییەدانپیانراوەكانو چۆنیەتی گەیاندنی بە دەستەو كاتی وەرگرتنی دیاریدەكات .

مادده (٥)

١ـ هەر لایەنو دامەزراوەیەك كە ئەم یاسایە كاربەدەستو فەرمانبەرو بەرپرسەكانی دەگرێتەوە، دەبێت ناوی ئەو كەسانەی بەلیست ڕێكبخاتو ئاراستەی (دەستە)ی بكات لەماوەی دوومانگ لەكاركردن بەم یاسایە ، یان لە كاتی دەست بەكاربوونی هەریەكێكیان بەپێی پسپۆڕییەكانیان .

٢ـ ئـەو لايـەن‌و دامەزراوانـە لەسـەريانە وەلأمـی هـەر پرسيارو داواكارييەكی دەستەكە بدەنـەوە لـە مـاوەی (١٥) پانزدە ڕۆژدا لە بارەی هەر ئەنداميٚكيان.

٣-دەبيٚـت بابەتـە داواكراوەكـان بـەنهيٚنی‌و ڕاسـتەوخۆ ئاراسـتەی سـەرۆكی دەسـتەكە بكـەن بـەبیٚ ئـەوەی كەسـيٚك (لەكاربەدەسـتو كارمەنـدانی دەسـتەكە) بـۆی هـەبيٚت ناوەرۆكەكەی ببينيٚت بەهەر شيٚوەيەك بيٚت .

مادده (٦)

ئەو كەسەی لەمادده (٢) دا ئاستەكەی ديـاريكراوە ، بـەم شيٚوەيە ئەستۆی دارايی دەخاتەڕوو :

يەكەم :

١ـ ئەستۆی دارايی خۆیی‌و هاوسەرو منداڵە ناكامـەكانی لــەماوەی ســیٚ مــانگی يەكــەمی دەســتبەكاربونی‌و پــاش وەرگرتنی فۆرمی دانپيانـان (كـە لەبڕگـەی (٤) مـادده (٤) دا هاتووە) پڕبكاتەوە بە ئاشكراكردنی داراييان بەپيٚی ئـەو زانيارييانەی ليٚيان داواكراوە لە فۆرمەكەدا .

٢ــ خســتنەڕووی ئەســتۆی دارایــی بڕگــەی پێشــوو بەردەوامی دەبێتو لەمانگی کانونی یەکەمی ئەو ساڵەی کە دەکەوێتە دوای ساڵی زایینی دەستبەکاربوونی ، دووبارە فۆرمی زانیاری پڕدەکاتەوەو بەردەوام دەبێت دووساڵ جارێک لەهەمان مانگی دیاریکراودا بەدرێژایی مانەوەی لەپۆستەکەیدا ، هەروەها لەکاتی لەکارخستنو دەست بەرداربوونی لەپۆستەکەی بە لەبەر چاو گرتنی ئەم دوو خاڵە :

أ - دەبێت لەهەر دانپیانانێکدا سەرچاوەی زیادبوونی داراییەکان بخاتە ڕوو.

ب- ئەگەر هاوسەری کەسی پەیوەست بەدانپیانانو خستنەڕووی ئەستۆی دارایی ئامادە نەبوو فۆرمی تایبەت بەخۆی پڕبکاتەوە، دەبێت ئەو کەسەو هاوسەرەکەی (بە یەکەوە یان بەجیا) دەستەکە ئاگاداربکات لە هەڵوێستی (پڕنەکردنەوەی فۆرمەکە) ..

دووەم :

١- دەبێــت (دەســتە) ئــەو کەســە ئاگاداربکاتــەوە کــە دواکـەوتووە لەپێشکەشـکردنی فـۆرمی دانپیانـانی ئەسـتۆی دارایــی (بــە هــەمان شــێوە هاوســەرەکەی) بەپێویســتی پێشکەشــکردنی ئــەو فۆرمــە پــاش مانگێــك لــەڕۆژی ئاگادارکردنەوەیان.

٢- فۆرمەکانی دانپیانان کە لەبڕگەی (یەکـەم)دا هـاتووە بـەداخراوی‌و مـۆرکراوی دەنێردرێـت بـۆ سـەرۆکی دەسـتەو کردنەوەی لەلایەن هەر فەرمانبەرێکی دەستەوە قەدەغەیـە بەپێی ئەم یاسایە.

٣ - دەستەکە ئەو فۆرمانە دەپارێزێت بەداخراوی تاکاتی وەرگرتنــی هــەر ســکالاو هــەواڵێك لــەبارەی کەســی خــاوەن فۆرمەوە بەمەرجێك ئەو سکالاو هەواڵە بـەزانیاری ڕوون‌و دۆکیومێنتـەوە بگـات بە(دەسـتە) ئـەوکات سـەرۆکی دەسـتە بــــەئامادەبوونی (ســــەرۆکی دادگــــای تــــەمیز) فــــۆرمی دانپیانانەکە دەکاتەوە بۆ لێکۆڵینـەوە لەسکالاو هەواڵەکـە ، ئەگـەر ڕاسـت بـوو ئـەوا فـۆرمی دانپیانـان‌و هەواڵەکـە وەك سکالا ئاراستەی لیژنەیەك لەو لیژنانە دەکرێت کە لـەماددە

(٨) ی ئەم یاسایەدا هاتوون بۆ وردبوونەوەو گرتنەبەری ڕێوشوێنە یاساییەکان.

مادده (٧)

هەر پارەو دارایيەکی گواستراوە یان نەگواستراوە، سودێك یان مافێك لەسووددا دەست یەکێك لەو کەسانە بکەوێت کەئەم یاسایە دەیگرێتەوە ، ئەگەر بۆخۆی بێت یان بۆکەسێکی تر بەهۆی بەکارهێنانی پۆستو پلەکەیەوە. هەروەها هەر زۆربونێك بەسەر دارایی خۆیی‌و منداڵە ناکامەکانیدا بێت لەگەڵ وەرگرتنی پۆستەکەیی‌و پاش وەرگرتنی بەدەستکەوتی ناڕەوا لە ئەنجامی بەکارهێنانی پلەو پۆستدا دادەنرێت، ئەگەر ئەو زۆربونە نەگونجاو بوو لەگەڵ سەرچاوەکانی داهاتیان‌و کەسی خاوەن پۆست نەیتوانی سەرچاوەی ڕەوای ئەو زۆربوونە بخاتە ڕوو.

مادده (٨)

أ ـ لیژنەیەك یان زیاتر هەڵدەستێت بەپشکنین‌و وردبونەوە لەدانپیانانی ئەستۆ داراییەکان بەرامبەر بەهەر

زانیاری‌و هەواڵدانێك کە گومان بخاتە سەر دروستی هەر فۆرمێکی دانپیانان .

ب ـ لیژنەکانی پشکنین‌و وردبوونەوە بە بڕیاری ئەنجومەنی باڵای دادوەری دادەمەزرێت ، بەسەرۆکایەتی دادوەرێکی دادگای (تەمیز) و ئەندامێتی دوو دادوەری پلەیەك بەلای کەمەوە.

ج ـ هەر لیژنەیەك بۆماوەی شەش مانگ دەست بەکاردەبێت لەنیوەی دووەمی ئەو ساڵەدا کە بەدوای ساڵی وەرگرتنی فۆرمی دانپیانانەکاندا دێت.

د ـ لیژنەکە هەڵدەستێت بەپشکنین‌و وردبونەوە لەدانپیانانی ئەستۆ داراییەکان پاش ڕەوانەکردنی لەلایەن سەرۆکی دادگای تەمیزەوە بەپێی (خاڵی ـ ٣ ی بڕگەی دووەمی مادده ـ ٦) لەم یاسایەدا ، بۆ ئەم مەبەستەش لیژنەکە بۆی هەیە داوای هەر ڕوونکردنەوەو زانیارییەك بکات لەخاوەنی فۆرمی دانپیانانەکە یان لە هەر کەس‌و لایەنێکی تر . نابێت هیچ یاسایەك ڕێگری لەم دەسەڵاتە بکات.

هـ ـ دەستەی خستنەڕووی ئەستۆی دارایی‌و لیژنـەکانی سـەر بـەو دەسـتەیە بۆیـان نییـە بـەهیچ شـێوەیەك دانپیانـانێکی نـوێ یـان هـاوپێچ لـەو کەسـانە وەربگـرن کـەفۆرمیان پڕکردۆتـەوە پـێش‌و پـاش تۆمـاربوونی هـەر سکاڵاو هەواڵدانێك لە سەریان.

مادده (٩)

یەکەم :

١ـ ئەگـەر بـۆ لیژنەکـە دەرکـەوت کـەزۆربونێك بەسـەر سـامانی ئـەو کەسـەدا هـاتووە کەپشـکنین‌و وردبونـەوە لـەبارەی ئەسـتۆیەوە دەکرێـت (یـان بەسـەر سـامانی هاوسـەرەکەی‌و منداڵـە ناکامەکانیـدا) بەشـێوەیەك کـە نەگونجێت لەگەڵ سەرچاوەی داهاتیان ، لیژنەکە بۆی هەیە داوای بەڵگـەو ڕونکردنـەوەی پێویسـت لەکەسـی مەبەسـت بکـات بـۆ دیـاریکردنی هۆکـارو سەرچـاوەی ڕەوای ئـەو زۆربوونە لەسامانەکەیدا.

٢ـ ئەگەر بەڵگەی تـەواو لای لیژنەکـە دروسـت بـوو یـان کەسی داوالێکراو نەیتوانی وەڵامی داواکارییـەکانی لیژنەکـە

بداتـــەوە، ئـــەوا لیژنـــە بـــۆی هەیـــە پـــەڕاوی وردبونـــەوەو پشكنینەكەی ڕەوانەی دەسەڵاتە تایبەتەكان بەلێكۆڵینـەوەو دادگـایی كـردن بكـات. بەپێچەوانەشـەوە ، ئەگـەر بەڵگـەی تـەواو دروسـت نـەبوو لەسـەر كەسـی مەبەسـت ، لیژنەكـە بڕیار بەكۆتایی هاتنی پشكنین‌و وردبینیەكە دەدات .

دووەم :

١ــ ئەگــەر بۆلیژنەكــە دەركــەوت لــەكاتی پشــكنین‌و وردبینیـدا كـە بەڵگـەی تـەواو لـەبارەی دەسـتكەوتی نـاڕەوا لەسـەر كەسـی مەبەسـت لەبەردەسـتدایە، دەتوانێـت بڕیـار بـەڕێگرتن لەبـەكارهێنانی پـارەو سـامانی خـۆیی‌و منداڵـە ناكامەكانی بدات (هەمووی یان بەشێكی) یان هەر بڕیارێـك بۆ پاراستنی ئەو پارەو سامانە لە بەكارهێنان. ئـەم بڕیـارە تایـەك مـانگ بـەكاردەبێت، ئەگـەر لـەو ماوەیـەدا پـەڕاوی پشــكنین‌و وردبینیەكــە نــەدرا بەلایــەنی پســپۆڕ بــۆ لێكۆڵینەوە ، ئەوا بڕیاری پێشوو پوچەڵ دەبێتەوە.

٢ــ بۆكەســی مەبەســت هەیــە كــەبڕیاری ڕێگــرتن لەبــەكارهێنانی پــارەو ســامانەكانی بەســەردا دەدرێــت،

نــاڕەزایی بــدات بە(دەســتە) لــەبارەی بڕیــاری لیژنەکــەوە، دەســتەش بــۆی هەیــە بڕیــاری لیژنەکــە ڕابگرێــت یــان گۆڕانکــاری بەســەربهێنێت لــە مــاوەی (٣) ڕۆژدا. ئەگــەر ناڕەزاییەکەش پەسەندنەکرا لەماوەی دیاریکراودا، کەسی زیانلێکەوتوو بــۆی هەیــە تانــە لــەبڕیاری (دەســتە) بــدات لەدادگای دەستووری هەرێم.

مادده (١٠)

١- دانپیانــانی ئەســتۆی دارایــیو بەڵگــەو زانیــاریو ڕونکردنــەوەکانو کــاری پشــکنینو وردبینــیو بڕیــارە دەرچــووەکان بــەپێی مــادده (٨)، هــەمووی نهێــنین، دەربازکردنی هەر زانیارییەك لەوانە لێپرسینەوەی یاسایی بەرامبەر دەکرێت.

٢- مافی لێڕوانینو بینینی هەموو ئەوانەی لە بڕگەی پێشــتردا هــاتووە تــەنها بــۆ (دەســتە) و لایەنــەکانی لێکۆڵینــەوەو دادگایــەو نابێــت بــەهیچ شــێوەیەك بدرکێندرێت یان بلاوبکرێتەوە.

ماددە (١١)

سزای بەندکردنی یان (غەرامە) کردن یان هەردوکیان دەدرێت بەسەر هەر کەسێکدا دوابکەوێت بەبێ هۆکارێکی پەسەند لەپێشکەشکردنی فۆرمی دانپیانانی ئەستۆی دارایی ، پاش ئاگادارکردنەوەی.

ماددە (١٢)

هەرکەسێك ، یەکێك لەم کردەوانەی دواتر ئەنجام بدات ، بۆ ماوەی نێوان (٦) مانگ تا (٣) ساڵ بەند دەکرێت.

١ــ زانیاری نادروستی پێشکەشکردبێت لەفۆرمی زانیاریەکاندا.

٢ـ هەواڵدانێکی نادروستی لەبارەی دەستکەوتی ناڕەوا دابێت بەمەبەستی زیانپێگەیاندنی کەسێك، ئەگەر ئەو هەواڵدانەش نەگەیشتە قۆناغی لێکۆڵینەوەو دادگایی کردن.

٣ـ سەرپێچی لەحوکمی ماددەکانی (٥) و (٦) و (١٠) ئەم یاسایەی کرد.

مادده (١٣)

ئەنجوومەنی باڵای دادوەریی ڕێساکانی جێبەجێکردنی ئەم یاسایە دەردەکات.

پرۆژەی یاسای
نەهێشتنی دەستکەوتی ناڕەوا

(مشروع قانون مكافحة الكسب غير المشروع)

ئەم پڕۆژەیە, لە (٢١) مادده پێکهاتووە. لەمادده (١) و (٢) دا, پێناسە گشتییەکان, کە تایبەتە بەو یاسایەو ئەو کەسانەی کە یاساکە دەیانگرێتەوە, لەخۆ دەگرێت.

ماددەکانی (٣) تا (٨), تایبەتن بەو دەستە پسپۆڕەی کە ئەرکی جێبەجێکردنی ئەم یاسایەی لەئەستۆدایە، هەروەها سەرۆك‌و ئەندامانی دیاریدەکات. دواتر لەمادده (٩) تا (١١) ئەرك‌و دەسەڵاتەکانی دەستەی بەرپرسی دیاریدەکات.

هەردوو مادده (١٢) و (١٣) پەیوەندی دامەزراوە سەرەکییەکانی هەرێم کە (پەرلەمان‌و حکومەت‌و دەسەڵاتی دادوەری) یە بە (دەستە)وە ڕێك دەخات لەبواری جێبەجێکردنی ئەم یاسایەداو بەماددەکانی (١٤) تا (٢١) حوکمە گشتییەکانی ئەم پڕۆژەیە کە چەند لایەنێکی گشتی پەیوەستدار بە پیادەکردنی یاساکە دەخاتە ڕوو.

پڕۆژەکە بەگشتی پەیوەندییەکی ڕاستەوخۆو سەرەکی هەیە بە (پڕۆژەی یاسای خستنەڕووی ئەستۆی دارایی)ەوە

و ئەم دوو پرۆژەیە کاریگەری ڕاستەوخۆیان دەبێت لەسەر پتەوکردنی ئاستی بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی.

پرۆژەی
یاسای نەهێشتنی دەستکەوتی ناڕەوا

مادده (١)

ئـەم وشـەو دەسـتەواژانە, بـەو واتایانـە دێـن کـە لـە بەرامبەریاندا دیاریکراون:

دەستە : دەستەی نەهێشتنی دەستکەوتی ناڕەوا

سـەرۆك : سـەرۆکی دەسـتەی نەهێشـتنی دەسـتکەوتی ناڕەوا

دەستکەوتی ناڕەوا : هەر دارایىو سامانێك, دەست هـەر کەسـێك کـەوتبێت کـە لـەم یاسـایەدا دیـاری کـراوە, دەستکەوتەکە بۆ خۆی بێت یان بۆ کەسێکی تـر, بـە هـۆی خۆیەوەبێ بە بەکارهێنانی پۆسـتو پلـەی فەرمانبەرییـەوە , یـان بـە هـۆی کردەوەیـەکی پێچـەوانەی یاسـاو سیسـتمی گشـتییەوە, یـان بەهـەر شـێوەیەکی نـاڕەوابێ, ئەگـەر ئـەو شـێوەیەش بـە تـاوان نەناسـرابێت, دەسـتکەوتی نـاڕەوا

هـەموو ئـەو زۆربونانـەش دەگرێتـەوە کـە بەسـەر داهـاتو سامانی هاوسەرو منداڵە ناکامـەکانی ئـەو کسانەدا دێـن کـە لـەم یاسـایەدا دیـاری کـراون, ئەگـەر نـەتوانرا سەرچـاوەی ڕەوای ئـەو داهاتانـە ئاشـکرا بکرێت.هـەروەها هـەموو ئـەو سامانە گواستراوەو نەگواستراوانەش دەگرێتەوە کە دەکەونە ئەسـتۆی هـەر کەسـێکی سروشـتیو مەعنـەوی, ئەگـەر لـە ئـەنجامی ئاسـانکاریو چاوپۆشـینی کەسـە دیاریکراوەکـانی ئەم یاسایەوە بەدەست هاتبێت.

مادده (٢)

حوکمـــەکانی ئـــەم یاســـایە ، بەســـەر ئەمانـــەدا جێبەجێدەکرێت:

أ- سەرۆکی هەرێموجێگرەکەی , لەگەڵ :

١ـــ ســـەرۆکی ئەنجومـــەنی وەزیـــرانو جێگرەکـــانیو وەزیرەکان.

٢- سەرۆکی دامەزراوە گشتییە سەربازیو مەدەنییەکانو ڕاوێژکارو بەڕێوەبەرە گشتییەکان ..

٣ـ فەرمانبـەرانی پلـەباڵاکانو هاوپۆسـتەکانیان لەپلـەو موچەدا, لەفەرمانگەو دامەزراوەکانی هەرێمدا.

٤ــ نوێنــەرانی حکومــەتی هــەرێم, لەنوســینگەکانی دەرەوەو باڵیۆزخانەکاندا.

٥ـ پارێزگارەکـانو ئەنـدامانی ئەنجوومــەنی پارێزگـاو ســـەرۆکی شـــارەوانییەکانو ئەنـــدامانی ئەنجوومـــەنی شارەوانییە گەورەکان.

٦ـ سـەرۆكو ئەنـدامانی لیژنـەو دەسـتەی (تەنـدەر) لـە لیژنە گشتیو تایبەتە سەربازیو مەدەنییەکانو لیژنـەکانی زیـــادکردنو داشـــکاندنەکانی فەرمانگـــەکانی حکومـــەتو دامەزراوە گشتییەکانو شارەوانییەکان.

٧ـ هەر فەرمانبەرێك لەهـەر پۆسـتێکدا بێـت, بـەبڕیاری ئەنجومەنی وەزیران ئەم یاسایە بیگرێتەوە.

٨ــــ ســــەرۆکی ئەنجومـــەنی بـــەڕێوەبردنی ئـــەو کۆمپانیایانـەی کـە حکومـەت پشـکی ٥٠٪ و بـەرەوژووری هەیە تیایدا.

ب ـ سەرۆکی پەرلەمانو پەرلەمانتارانی هەرێم.

جـ ـ دادوەران

د ـ هەر خاوەن پلەو پۆستێك كە بەشێكی بودجەی گشتی لەدەسەڵاتیدابێت , یان بڕیاردەر بێت لەهەر بوارێكی بەرژەوەندی گشتیدا.

مادده (٣)

١- دەستەیەك بەناوی (دەستەی نەهێشتنی دەستكەوتی ناڕەوا)وە دادەمەزرێتو خاوەنی كەسێتی مەعنەوییە, لە ڕوی كارگێریو داراییەوە سەربەخۆیە.
٢- بودجەیەكی دیاریكراو لە بودجەی گشتی بۆ دەستە دیاریدەكرێت.

مادده (٤)

سەرۆكی دەستە, بە بڕیاری سەرۆكی هەرێم دادەمەزرێت دوای پاڵاوتنی لە لایەن پەرلەمانەوە.

مادده (٥)

دەبێت ئەم مەرجانە لە سەرۆكی دەستەدا هەبێت:
١- دەبێت لێهاتو بێت بۆ ئەو پۆستەو پسپۆڕ بێت لە بواری كارەكەیدا.

٢- ناوبانگی باشبێت, تاوانبار نەکرابێت بە یەکێك لە تاوانەکانی گەندەڵی, یان تاوانێکی ئابڕووبەر.

مادده (٦)

١- ماوەی سەرۆکایەتی دەستە, پێنج ساڵەو درێژ ناکرێتەوە

٢- تەنها بە ڕەزامەندی زۆرینەی ڕەهای پەرلەمان سەرۆکی دەستە دەگۆردرێت یان لەکار دەخرێت.

٣- پەرلەمان تاکە دەسەڵاتە کە بۆی هەیە لێپرسینەوە لەگەڵ سەرۆکی دەستەدا بکات.

مادده (٧)

بەپێی ئەم یاسایە, سەرۆك‌و فەرمانبەرانی (دەستەی نەهێشتنی دەستکەوتی ناڕەوا) پارێزراون لەسەر ئەو کردەوانەی کە دەیکەن‌و ئەو بڕیارانەی دەریدەکەن لە پێناوی جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

مادده (٨)

سەرۆکی دەستە، دەسەڵاتی دامەزراندنی فەرمانبەرانی دەستەکەی هەیەو دەبێت هەمان مەرجەکانی سەرۆك لەفەرمانبەرانیشدا هەبێت.

مادده (٩)

دەستە ئەم ئەرك‌و دەسەڵاتانەی هەیە:

١- وەرگرتنی سکاڵاو هەواڵدانەکانی هاووڵاتیان‌و کەسە مەعنەوییەکان لەبارەی دەستکەوتی ناڕەوای ئەو کەسانەی کە لەمادده(٢)دا دیاریکراون.

٢- ناردنی سکاڵاو هەواڵدانەکان بۆ لایەنی بەرپرس بۆ لێکۆڵینەوە لەئەستۆی دارایی کەسانی سکاڵا لەسەر دراو، بە پێی ئەو ڕێوشوێنە یاساییانە کە لە یاسای (خستنەڕووی ئەستۆی دارایی)دا هاتووە. دەستەش، ئەنجامی لێکۆلینەوەو وردبینییەکانی لایەنە بەرپرسەکان وەردەگرێتەوە

٣- لە بواری نەهێشتنی دەستکەوتی ناڕەوادا، دەستە بۆی هەیە داوای ڕونکردنەوەو بەڵگەی فەرمی بکات لە هەر کەس‌و لایەن‌و دامەزراوەیەکی حکومی‌و ناحکومی جگە

لەو بەڵگەو دۆسیێیانە کە لە ژێر دەستودەسەڵاتی ئەو دەستە پسپۆڕانەدایە کە لە یاساکانی(بەرەنگاربونەوەی گەندەڵی)و(خستنەڕووی ئەستۆی دارایی)دا, دیاریکراون.

ماددە (١٠)

دەستە بۆی هەیە داواکاری(ڕوانین لە ئەستۆی دارایی) ئاراستەی لایەنی تایبەتمەند بکات(دادگای تەمیز)کەلە (یاسای خستنەڕووی ئەستۆی دارایی)دا, دیاریکراوە, بەمەبەستی ڕوانین لە ئەستۆی دارایی (سەرۆکی هەرێم, سەرۆکی پەرلەمان, سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانو وەزیرەکان, ئەندامانی پەرلەمانو دادوەران). لایەنی تایبەتمەند بەڕوانین بۆی هەیە داواکە پەسەند یان ڕەتبکاتەوە. دەبێت پێشکەشکردنی داواکارییەکە هەروەها بڕیاری پەسەندکردن یان ڕەتکردنەوەی داواکارییەکە هۆدار بن.

مادده (١١)

ئەگـەر بـۆ دەسـتە دەركـەوت كـە دەسـتكەوتێكی نـاڕەوا دەسـت یـەكێك لـەو كەسـانە كـەوتووە كـە لـەمادده(١٠)دا ئاستەكانیان دیاریكراوە, دەبێت ئەم خاڵانە پەیڕەو بكات :

١- سـەبارت بـە سـەرۆكی پەرلـەمانو پەرلـەمانتاران, یادداشـتیك لـە بـارەی دەسـتكەوتە ناڕەواكـان, ئاراسـتەی دەسەڵاتی دادوەری دەكات.

٢- سەبارەت بـە سـەرۆكی هـەرێم, یادداشـتیك لـە بـارەی دەستكەوتە ناڕەواكە, ئاراستەی دەسـەڵاتی دادوەری دەكـاتو وێنەیەكی یاداشتەكە دەنێرێت بۆ پەرلەمان.

٣- سـەبارەت بـە سـەرۆكی ئەنجومـەنی وەزیـران, یادداشـتیك لـە بـارەی دەسـتكەوتە ناڕەواكـە, ئاراسـتەی دەسـەڵاتی دادوەری دەكـاتو وێنەیـەكی یاداشـتەكە, بـۆ پەرلەمانو سەرۆكایەتی هەرێم دەنێرێت.

٤ ـ سـەبارت بـە هـەر وەزیرێـك, یادداشـتیك لـە بـارەی دەسـتكەوتە ناڕەواكـەوە ئاراسـتەی دەسـەڵاتی دادوەری دەكـاتو وێنەیـەكی یاداشـتەكە, دەنێرێـت بـۆ پەرلـەمانو سەرۆكایەتی هەرێمو سەرۆكایەتی ئەنجومەنی وەزیران.

مادده (١٢)

دەسەڵاتی دادوەری بەرپرسایەک شێوازەکانو چۆنێتی ڕاگرتنو دادگاییکردنی ئەو کەسانە دیاریدەکات کە یادداشتەکانیان لە بارەوە دەدرێت.

مادده (١٣)

جگە لەوەی لە مادده(٨)دا دیارییکراوە, ئەم کەسانە, بەتایبەتی بۆیان هەیە داواکاری لێکۆڵینەوە لەبارەی دەستکەوتی ناڕەوا ئاراستەی دەستە بکەن:

١- سەرۆکی هەرێم, داواکاری لێکۆڵینەوە لەسەر سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانو هەر وەزیرێک بەجیا ئاراستە بکات.

٢- سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران, داواکاری لێکۆڵینەوە لەسەر هەر وەزیرێك بەجیا ئاراستە بکات.

٣- سەرۆکی پەرلەمان, داواکاری لێکۆڵینەوە لەسەر هەر پەرلەمانتارێك بەجیا ئاراستە بکات.

٤- سـەرۆكی دەسـەڵاتی دادوەری, داواكـاری لێكۆڵینـەوە لەسەر هەر دادوەرێك بەجیا ئاراستە بكات.

ماددە (١٤)

١- هەر فەرمانبەرێك زانیارییەك یان بەڵگەیەكی لە بارەی دەستكەوتی ناڕەوای لەژێر دەستدا بێت, لەسەریەتی ئەو زانیاریو بەڵگانە بگەێنێتە دەستە, بەپێچەوانەوە, ئەو فەرمانبەرە بەرپرسیار دەبێت.

٢- هیچ كردەوەو لێپرسینەوەو سزایەكی كارگێڕیو یاسایی, بەرامبەر ئەو فەرمانبەرە ناكرێت بەهۆی پێدانی زانیاری لەسەر دەستكەوتی ناڕەوا لە دامەزراوەكەیدا.

ماددە (١٥)

هـەموو كـردەوەو بڕیارەكـانی دەسـتە نهێـنین, جگـە لـەدادگا, هـیچ كـەسو دامـەزراوەو لایـەنێك بـۆی نییـە بیانخاتەڕوو.

مادده (١٦)

دادگـای تایبەتمەنـد بـۆی هەیـە ئـەو کـەس‌و لایەنانــە بانگهێشـــتی لێکۆڵینـــەوە بکـــات کـــە گومـــان لـــەبارەی ســـوودمەندبوونیانەوە دروســـت بـــووە لـــەو دەســـتکەوتە ناڕەوایانەی لەبەردەم دادگادایە.

مادده (١٧)

یــەك کــەس یــان کەســانی هاوبــەش لەبەدەســتهێنانی دەستکەوتی ناڕەوا, لەسزا دەبەخشرێن ئەگەر کردەوەکانیان درکاند بۆ لایەنی تایبەتمەند یان درکاندنەکانیان لە بـارەی دەسـتکەوت‌و کردەوەکـان پـێش نـاردنی پـەڕاوی پشـکنین‌و وردبونــەوەکان بــوو بــۆ دادگــا, بــە مەبەســتی لیکۆڵینــەوە، بەڵام بەخشینەکە گێڕانەوەی بـڕی سـوودو دەسـتکەوتەکان ناگرێتەوە.

مادده (١٨)

أ- هەرکەسێك دەستکەوتێکی ناڕەوای بەدەستهێنابێت بۆ خۆی, یان بۆ کەسێکی تر بەهۆی خۆیەوە, سزا دەدرێت بەزیندانی کردن بۆماوە (١٠) ساڵو بە(غرامە)یەکی هاوبڕی دەستکەوتەکەو گێڕانەوەی هەمان بڕە پارە یان بەهای دەستکەوتەکە.

ب - دادگا, بڕیار بەسەر کەس یان کەسانی سوودمەنددا دەدات بە گێڕانەوەی هاوبڕی ئەو سوودە, بە پارە بۆ خەزێنەی هەرێم.

ج - بڕیاری گێڕانەوەی بڕو سوودو بەهای دەستکەوتە ناڕەواکان, بەکاردەبێت تاپاش (٣) ساڵیش لەمردنی کەسی بڕیار لەسەردراو..

مادده (١٩)

هەر کەسێك تاوانبارکرا بە تاوانی دەستکەوتی ناڕەوا, نابێت هیچ پلەو پۆستێکی کارگێڕیو فەرمانبەرێتی گشتیی وەربگرێتەوە

مادده (٢٠)

تـــا پێـــنج ســـاڵ لـــه بەجێهێشـــتنی پۆســـتەکەی, داوای دەستکەوتی ناڕەوا لەسەر کەسی مەبەست تۆمـار دەکرێـت, دوای ئەو ماوەیە لێکۆڵینەوە لەو بارەیەوە ناکرێت.

مادده (٢١)

ئەنجوومەنی باڵای دادوەریـی ڕێساکانی جێبـەجێکردنی ئەم یاسایە دەردەکات.

پرۆژە یاسای
نەهێشتنی تاوانە داراییەکان

(مشروع قانون مكافحة جرائم الاموال)

ئەم پرۆژەیـە, لـە (٢٠) مـاددە پێکهـاتووە. لـەماددە (١) پێناسەی ئەو وشەو دەستەواژانە دەکات کە بـەکارهێنراونو ماددەکـانی (٢) و (٣) تاوانـە داراییـەکان پێناسـەدەکاتو وەك کردەوەو بەرهەمەکانی ئەو کردەوانە.

ماددە (٤) ئاماژە بەگرنگی ڕۆڵی بانکی ناوەندیی هـەرێم دەدات. دواتـر بـەماددە (٥) بنـەماکانی چـاودێریکردنو وردبونەوە لە کردەوە داراییەکان دیاریدەکات.

ماددەکـانی (٧) و (٨) و (٩) دەسـتەی بـەرپرس لەجێبـەجێکردنی ئـەم یاسـایە دیاریـدەکات، هـەروەها دەسەڵاتەکانیو ئاستی سەرۆكو ئەندامەکانی دەخاتە ڕوو.

مـاددە (١٠) ئامـاژە بـەڕۆڵی لیژنـەی پسـپۆڕ دەکـات لەوردبونـەوەو پشـکنین لـەکردەوە داراییـە گومانلێکراوەکانـدا. ماددەکـانی (١٢) و (١٣) ئامـاژە بەبوونی دوو یەکەی پسپۆڕی سـەرەکی دەدات کـە (یەکـەی کۆکردنەوەی زانیاری) و (یەکەی لێکۆڵینەوە) یە کەسەر بە (دەسـتە) ن. ماددەکـانی (١٤) و (١٥) چـەند حـوکمێکی گشتی لەخۆدەگرێت.

ئـەم پـڕۆژە یاسـایە, لـەبواری تاوانـە داراییەکانـدا, نـاوی (غسل الاموال) یان (تبیض الامـوال)ی لێـدەنرێت، پرۆژەکـە تەواوکــەری ئــەو پرۆژانــەی تــرە لەبەرەنگاربونــەوەی گەندەڵیدا, لەسەر ئاستی ناوخۆو دەرەوەی هەرێم.

پرۆژە یاسای نەهێشتنی تاوانە داراییەکان
(مشروع قانون مكافحة جرائم الاموال)

ماددەی (١)

ئـەم ووشــەو دەســتەواژانە, بــەو واتایانــە دێــن کەلــە بەرامبەریاندا دیاری کراون:

تـاوانە داراییەکان:

هـەموو ئـەو کـردەوەو هەڵسـوکەوتانە دەگرێتــەوە کـە بەمەبەستی شاردنەوەی شێوەو جۆری ئـەو دراوو سامانو داراییانەیە کە لەئەنجامی کاری نارەوا وەدەستهێنراون, یـان بە مەبەستی گۆڕینیان بۆ شێوازێکی شیاوو ڕەوا.

دراوو سامانو دارایی:

هــەموو ســامانو داراییــەکی گواســتراوەو نەگواســتراوە، بەڵگەو دۆکیومێنتێکی یاسایی لەهـەر شـێوەیەکدا بێت کـە ئامـاژە بەخاوەنداریـەتی هـەر سـامانێك یـان بەشـێکی ئـەو سـامانە بکـات, هـەروەها بەرهـەمی ئـەو سـامانانە لەهـەر

شـــێوەیەكدا بێـــتو بەهـــەر جۆرێـــك بێـــت وەك دراوو ئاسانكاری بانكیو چەكی پارەو پسوڵەكانی پارە هەناردنو پشـــكە داراییـــەكانو هـــەر بەهایـــەك لەهـــەر شـــێوەیەكی مامڵەكردندا بێت.

داراییو سامانە ناڕەواكان:

ئەو داراییانەیە كە لەئەنجامی ئەم تاوانانو كردەوانەوە بەدەستهێنراوە:

- تاوانەكانی گەندەڵی.
- تاوانـــەكانی دروســـتكردنو دەربـــازكردنو گواســـتنەوەو بازرگانی كردن. بە ماددە بێهۆشكەرەكان.
- تاوانەكانی تیرۆر.
- تاوانـــەكانی بازرگـــانیكردن بەچـــەكو تەقەمەنیـــە جەنگییەكان.
- تاوانەكانی گواستنەوەی نایاسایی پەنابەران.
- بازرگـــانی بـــەمرۆڤو منـــداڵانو ئەنـــدامانی جەســـتەی مرۆڤ.

- دزینو دەست بەسەرداگرتنی سامانی گشتیو تایبەتی بەهەر شێوەیەك بێت.

- دەستەی نەهێشتنی کردەوە داراییە نارەواکان:

بەرپرسی سەرەکیە لەسەرجەم بابەتو کردەوە پەیوەستدارەکان بە (تاوانە داراییەکان)ەوە لەئاستی داواکاری گشتی دا, بەرامبەر بەدادگا پسپۆڕەکان.

مادده (٢)

ئەم کردەوانە بەتاوانی دارایی دەژمێردرێن:

١- شاردنەوەی سەرچاوەی سامانو داراییە نارەواکان, یان خستنە ڕووی پاساوی ناپەسەند بۆ ئەوسامانو داراییانە.

٢ـ گۆڕین یان گواستنەوەی ئەو سامانو داراییانە, لەلایەن هەرکەسێکی سروشتی یان مەعنەویەوە بەمەبەستی شێواندن, یان شاردنەوەی سەرچاوەکەی, یان یارمەتیدانی کەسێکی تاوانبار بەوەدەستهێنانی بۆ دەربازکردنی لەبەرپرسیارێتی.

مادده (٣)

١ــ مەرجــە لەســـەر هــەر دامـــەزراوەو کۆمپانیـــاو دەســتەیەکی تایبــەت بــەکاری ئــاڵوگۆڕی دراوو بازرگــانیو نــاردنو وەرگرتنــی دراو لەســەر ئاسـتی نــاوخۆو دەرەوەی هــەرێمو هــەر گــروپو دەســتەیەکی رێپێــدراوی یاســایی, بەهەر جۆرە کارێکی دراوی نـاوخۆو بێگانـە، کـە تیانووسـی تایبەت بەهەموو جوڵە داراییەکان ئامادەبکەن.

٢ــ ئەگــەر بــڕی دراوی بــەکارهێنراو لــە (.....) دینــار زۆررتر بوو, دەبێت لەتیانوسێکی تایبەتدا تۆماربکرێت.

٣ـ دەبێــت دامــەزراوە تایبەتــەکان بــەکاری دراو سـامانە داراییەکانـــەوە دڵنیـــابن لەناســـنامەی کەســـی مامڵەکـــەر (ألمتعامل) لەڕوی زانیـاری تایبـەت بەوکەسـەو جێگرکردنـی ئــەو زانیاریانــە بەدرێــژایی مــاوەی مامڵــەکانی لەگــەڵ ئــەو دامەزراوانەدا.

٤ـ دەبێت ئەو دامەزراوانە, هەموو زانیارییە تایبەتـەکان لەســەر ئــەو کەســانەی مامڵــە دەکــەن بپــارێزن بەشــێوەی دۆکیۆمێنتو سـەرجەم مامڵـەکان بۆماوەیـەك کەمترنـەبێت

لەپێنج ساڵ لەکاتی کۆتایی هاتن بە مامڵەکان یان دوا وادەی مامەڵەکان.

٥ـ دەبێت ئەو مەرجەی کە لەخاڵی ژمارە (٤)دایە, لەلایەن پارێزەرانو ئامادەکارانی بەڵگەنامە یاساییەکانو ژمێریارە سەربەخۆکانەوە لەکاتی ئامادەکردنی هەر مامەڵەیەکی دارایی بۆ بەرژەوەندی بریگرتەو مامەڵەکارەکانیان ڕەچاوبکرێت.

مادده (٤)

ئەو مامەڵانەی لەمادده (٢) دا ئاماژەی پێدراوە, ئەمانەن:

١ـ کڕینو فرۆشتنی خانووبەرە.

٢ـ بەڕێوەبردنی سامانو بەڵگە داراییەکانی هەر کەسێکی سروشتی یان مەعنەوی.

٣ـ بەڕێوەبردنی دارایيە بانکییەکانو دارایيە ناوخۆییو دەرەکییەکان.

٤ـ رێکخستنی پشكو بەشدارییە تایبەتەکان لەکۆمپانیاکاندا, هەروەها بەگەڕخستنو کارگێڕی کردنی.

٥ـ دامەزرانـــدن یـــان بەگەڕخســـتن‌و كـــارگێڕی كردنـــی كەســـانی مەعنـــەوی‌و هەڵســـوڕاندنی كـــارە یاســـاییەكانی‌و كڕین‌و فرۆشتنی دامەزراوە بازرگانییەكان.

مادده (٥)

بـــانكی ناوەنـــدیی هـــەرێم, بەرپرســـە لەچـــاودێریكردنی مامەڵە داراییەكانی سەرجەم ئەو دامەزراوە داراییانـەی كـە مامەڵـەی هاوبەشـیان هەیـە لەگەڵیـدا, ئەگـەر هـات‌و ئـەو مامەڵانە گومانی ناڕەوایی لێكرا.

مادده (٦)

بنەما سەرەكییەكانی ئەو چاودێرییە, بـەپێی ڕێسایەكی تایبەت دیـاری دەكرێـت, كـە لەلایـەن دەسـتەی (نەهێشـتنی كردەوە داراییە ناڕەواكانەوە) دەردەكرێت, بەمـەرجێك ئـەم خاڵانە لەبەرچاو بگرێت:

١ـ وردبوونـــەوە لەناســـنامەی كەســـی مامەڵـــەكار لەگـــەڵ بانك‌و دامەزراوە داراییەكاندا بۆ زانینی كەسی خاوەن مـاف

ئەگەر هاتو مامەڵەكان لەڕێگای بریگرتەوە كرا یان لـەڕێگا تەكنیكییە پێشكەوتوەكانەوە ئەنجام درا.

٢ـ وردبوونـەوە لەهـەر (حسـابێكی) بـانكی بـۆ زانینـی خاوەنـدارێتی ڕاسـتی ئـەو كەسـەی بەناویـەوە دانـراوە بـە گرتنــە بــەری ڕێوشــوێنە یاســاییە كارپێكراوەكــانو بــە هەماهەنگی دامەزراوە پەیوەستدارەكان .

٣- دیاریكردنی ئاستی باڵای ئەو بڕە پارەیـەی كەدەبێتـە جێگای لێوردبونەوە.

٤- پێویستی دیاریكردنو زانینی سەرچاوەی ڕاستی پـارە حەواڵەكراوەكانو ئەو شوێنەی بۆی دەنێردرێت.

٥ــ دیــاریكردنی ئــەو پێوەرانــەی كــەدەبن بــەهێمای كـردەوەی دارایـی نـاڕەوا, لەلایـەن كـەسو دامەزراوەكانـەوە، هەروەها دیاریكردنی پرەنسیپەكانی وریاییو تێبینیكردنـی كردەوە داراییەكان.

٦- پابەندكردنی بانكو دامەزراوە دارایـیـەكان, بەپێـدانی زانیاری ڕاستو تەواو لەكاتی داواكردنی لەلایـەن دەسـەڵاتە بەرپرسەكانو دەسەڵاتی دادوەریەوە.

٧ـــ پابەنـــدکردنی بانـــك و دامـــەزراوە داراییـــەکان بـەڕاهێنانی فەرمانبـەرو کارمەنـدانی لەسـەر خستنەڕووی کــردەوە داراییــە ناڕەواکــان و دۆزینــەوەو تێبینیکردنــی سەرەتاکانی ئەوکردەوانە.

٨ـــ پابەنـــدکردنی بانـــك و دامـــەزراوە داراییـــەکان بەپێکهێنانی لیژنەیەکی تایبەت بەچاودێریکردنی کـردەوە داراییەکان.

٩. دیـاری کردنـی شێوازی چاودێریکردنی ئـەو کـردەوە داراییانــەی کــە پەیوەنــدییان بەوکەســانەوە هەیــە کــە لــەدەرەوەی سـنوری هــەرێمن یــان بــەڕێگا تەکنیکییــەکان کارەکانیان ئەنجام دەدەن.

مادده (٧)

دەسـتەی (نەهێشـتنی کـردەوە داراییـە ناڕەواکـان) بـۆی هەیـە بانـك و دامـەزراوەی دارایـی تـر دیاریبکـات کەئـەم یاسایە دەیگرێتەوە.

مادده (٨)

دەستەیەك بەناوی (دەستەی نەهێشتنی كردەوە داراییە ناڕەواكان) دادەمەزرێت، خاوەنی كەسێتی مەعنەوی دەبێت.

مادده (٩)

دەستە, ئەم دەسەڵاتانەی هەیە:

١ــ وەرگرتنی سكاڵا هەواڵدانەكان لەبارەی هەر كردەوەیەكی دارایی ناڕەواو لێكدانەوەو شیكردنەوەیان.

٢ــ لێكۆڵینەوە لەهەر كردەوەیەكی دارایی ناڕەوا، هەروەها لەهەر پابەند نەبونێك بەم یاسایەوە.

٣ــ پێدانی زانیاری لەكاتی داواكردنی لەلایەن هەر دەسەڵاتێكی پسپۆڕ یان دەسەڵاتی دادوەری.

٤ـ دانانی ڕێوشوێنە تایبەتەكان, بەجێبەجێكردنی ئەم یاسایەو سەرپەرشتی كردنی ئەو جێبەجێكردنە، هەروەها دانانی پەڕاوو فۆڕمە تایبەتەكان, بەجێبەجێكردنی ئەم یاسایە.

٥ــ دانــانی ڕێوشــوێنه تایبەتــەکانی پەیوەنــدیکردنی دەســـتە، لەگــەڵ دەســـتە هاوشــێوەکانی لەســـەر ئاســـتی نێودەوڵـەتی، هـەروەها چـونێتی ئـاڵوگۆڕی زانیـاری بـەپێی یاسا کارپێکراوەکان.

مادده (١٠)

١ـــ دەســـتە، ســـەرۆکێكو شـــەش ئەنـــدامی دەبێـــت، کە.بـەبڕیاری سـەرۆکی هـەرێم دادەمـەزرێنو دەسـتبەکار دەبن، پاش ڕەزامەندی پەرلەمان.

٢ــ ســـەرۆکی دەســـتە، نوێنەرایـــەتی دەســـتەکە دەکـــات بەرامبەر بەدەسەڵاتی دادوەریو پەرلەمانو حکومەت.

٣ـ دەسـتە، پـەیڕەوێکی تایبـەتی دەبێـت بـۆ بـەڕێکردنی کارەکانو پاراستنی نهێنی ئەو کـارو ئەرکانـەی کـە بـەجێی دەهێنێت.

٤ـ دەسـتە، بەبانگهێشـتی سـەرۆکەکەی، مـانگی جارێـك کۆدەبێتەوەو نابێت کۆبونەوەکە لەپێنج ئەندام کەمتربێت، بەئامادەبوونی سەرۆکەوە.

٥- دەستەکە, ئەم سوێندە لەبەردەم دەسەڵاتی دادوەریدا دەخوات " ...."

٦ـ دوابڕیاری ئاشکراکردنی (رصید) ی هەرکەسێك, تەنها بۆ دەستەیە لەکاتی داواکردنی ئەو ئاشکراکردنە لەلایەن دەسەڵاتی لێکۆڵینەوە یان دەسەڵاتی دادوەرییەوە.

ماددە (١١)

١ــ مەرجە لەسەر لیژنە تایبەتەکان, بەکاری وردبوونەوەو چاودێریکردنی کردەوە داراییەکان لەهەر بانكو دامەزراوەیەکی داراییدا، دەستە ئاگاداربکەنەوە لەماوەی یەك رۆژی کارکردندا, لەکاتی تێبینیکردنی هەر کردەوەیەکی ناڕەوا, یان دروست بوونی گومانێك لەبارەی هەر کردەوەو جوڵەو ئاڵوگۆڕییەکی داراییەوە, لەڕێگای ڕاپۆرتو نوسراوی بەپەلەوە.

٢ـ دەبێت دەستەو سەرۆکەکەی, دەستبەجێ لەگەڵ وەرگرتنی ئەو نوسراو ڕاپۆرتانەوە, لێی بکۆڵنەوە.

٣- دەبێت لێکۆڵینەوە لەو ڕاپۆرتو نوسراوانە لەیەك رۆژی کارکردندا کۆتایی بێتو لەماوەی شەش ڕۆژی

کارکردنـــدا, دوا بڕیــار لەبارەیــەوە درابێــت, لــەماوەی ئــەو شەش ڕۆژەدا دەستە بـۆی هەیـە (رصید) و دارایییـەکان بـە شێوەیەکی کاتی ڕابگرێت تادەگاتـە دوابڕیـار. ئـەو ڕاگرتنـە کاتییە دەبێت بەبڕیاری سەرۆکی دەستەبێت.

٤- دەبێت لەوماوەیەدا دەستە کۆببێتەوەو لـەدوا بڕیـاری دەســتە بکۆڵێتــەوە، لەوکۆبونەوەیــەدا, دەســتە بــۆی هەیــە ڕاگرتنەکە بۆمـاوەی پـانزدە ڕۆژ درێژبکاتـەوە بەمەبەسـتی ئامادەکردنی پەڕاوی تایبەت بەو کردەوە داراییە ناڕەوایە.

٥- دەستە بـۆی هەیـە داوا لـەخاوەنی (حساب)ە بانکییـە گومانلێکراوەکـە بکـات کـە بەڵگـەو دۆکیـومێنتی سـەلمێنەر پێشــکەش بکــات, بەمەبەســتی ســەلماندنی ڕەوایــی هــەر کردەوەیەکی دارایی کە گومان لە بارەیەوە دروست بووە.

٥-ئەگەر دەستە گەیشـتە ئـەوەی کـە گومانەکـە لـەبارەی کــردەوە داراییەکــەوە لاچــووە, دەبێــت بڕیــاری ڕاگرتنەکــە هەڵبوەشــێنێتەوە، بڕیارەکـە بەهەڵوەشـاوە دادەنرێـت دوای پانزدە ڕۆژەکە, ئەگـەر بڕیـار لـەناردنی پـەڕاوی کردەوەکـە نــەدرابوو بــۆ دەســەڵاتە بەرپرســەکان, بەتۆمــەتبارکردنی بەتاوانی (کردەوە داراییە ناڕەواکان)

مادده (١٢)

دەبێت بەڕێوەبەرایەتییەکانی گومرگ، دەستە ئاگادار بکەنەوە لەناوی خاوەن بەهای بارە بازرگانییەکان کە دەهێنرێت یان هەناردە دەکرێن بۆ ناوەوەو دەرەوەی هەرێم ئەگەر بەهاکان بڕی (......) دیناریان تێپەڕاند.

مادده (١٣)

یەکەیەك بەناوی (یەکەی کۆکردنەوەی زانیاری دارایی) پێکدێت بەبڕیاری دەستە. ڕاستەوخۆ لەلایەن سەرۆکی دەستەو سێ ئەندامیەوە سەرپەرشتی دەکرێتو ئەم ئەرکانەی دەبێت:

١ــ بەرپرسە لەکۆکردنەوەی زانیاری تایبەت بەوکردەوانەی کەدەبن بەهۆی دروست بوونی تاوانی کردەوەی دارایی ناڕەوا.

٢ــ وەرگرتنو ئالۆگۆڕی زانیاری لەگەڵ یەکە هاوشێوەکان لەدەرەوەی هەرێم.

٣ـ هەر ئەرکێکی تر کە لەلایەن دەستەوە بەگرنگ بزانرێت.

مادده (١٤)

یەکەیەکی لێکۆڵینەوە بەبڕیاری دەستە پێکدێتو سەرپەرشتی دەکرێت بۆ لێکۆڵینەوە لەو ڕاپۆرتو نوسراوو زانیاریانەی کە دەگاتە دەستە. ژمارەو پسپۆڕی ئەندامانیو ئەرکەکانی ئەم یەکەیە, لەپەیڕەوی دەستەدا دیاریدەکرێت.

مادده (١٥)

١ـ سەرۆکی دەستەو ئەندامانی, هەروەها ئەندامانی یەکەکانی زانیاریو لێکۆڵینەوە, پارێزراون لەڕوی یاساییەوە لەهەر کردەوەو داوایەك کە لەبارەیانەوە تۆماربکرێت سەبارەت بەوکارانەی بۆ جێبەجێکردنی ئەم یاسایە ئەنجامی دەدەن.

٢ـ ئەو پاراستنە یاساییە کە لەخاڵی پێشوودا هاتووە, ئەندامانی هەردوو یەکەی زانیاریو لێکۆڵینەوە ناگرێتەوە, ئەگەر شێوازی نایاساییان گرتەبەر لەکارەکانیاندا.

مادده (١٦)

هەركەسێك یان لایەنو دامەزراوەیەك, یارمەتی یان ئاسانكاری, یان هاندەربێت, یان چاوپۆشی لەكردەوە داراییە ناڕەواكان بكات, هەمان سزای كەسی سەرەكی تاوانبار بەو كردەوەیە دەیگرێتەوە.

مادده (١٧)

تاوانی كردەوە داراییەكان بەپلەی تاوانكاری (جنائی) ناودەبرێت.

مادده (١٨)

١- دادگا بڕیاری (مصادره) كردنی ئەو سامانو داراییانە دەدات كە بەتاوانی دارایی دادەنرێت، هەروەها بڕیاری ڕاگرتنی ئەو سامانو داراییانە لەماوەی دادگایی كردندا, تەنها بۆ دادگایە.

٢- دادگا بۆی هەیە هەر سامانو داراییەکی تر ڕابگرێتو لێکۆڵینەوە لەبارەیەوە ئەنجام بدات, ئەگەر گومانی ئەوەی لێکرا کە بەرهەمی تاوانی کردەوەی دارایی ناڕەوایە.

٣- دەسەڵاتی دادگا, بەسەر هەموو سامانو داراییەکەوەیە کە بەشێواز گۆڕدرابێت بۆ شاردنەوەی شێوازە ڕاستەکەی کە لەئەنجامی کردەوەی دارایی ناڕەواوە وەدەستهێنرابێت.

٤- پێشینەی بڕیاردان لەڕاگرتنی هەر بەرهەمێکی سامانو داراییە ناڕەواکان بۆ دەستەیە, لەهەمان کاتی دەستبەکاربوونی دادگاو بەردەوامبوونی لەدادگایکردنی سەرچاوە سەرەکییەکەی ئەو بەرهەمانەدا، دەستە دەتوانێت شان بەشانی دادگا پەڕاوی تۆمەتبارکردنی ئەوسامانو داراییانە ئامادەبکات بۆ ڕەوانەکردنی بۆ دادگا.

ماددە (١٩)

دەسەڵاتی دادوەری جۆری ئەو سزایانە دیاریدەکات کە بەسەر تاوانبارانی کردەوە داراییە ناڕەواکاندا دەسەپێت بۆ

پاشـكۆكردنی بـەو سـزايانەی لەياسـای سـزادانی عيراقيـدا هاتوون بە شێوازە ياساييە پەيڕەوكراوەكان.

مادده (٢٠)

سـەربەخۆيی دەسـتە پـارێزراوە. دەسـەڵاتی دادوەری لەهەرێمـدا, تاكـە دەسـەڵاتە كـە بـۆی هەيـە لـە كارەكـانی دەستە بكۆڵێتـەوە بـە بـێ ئـەوەی بـۆی هـەبێت بڕيارەكـانی هەڵبوەشێنێتەوە.

بڵاوكراوەكانی مەكتەبی بیروهۆشیاری (ی. ن. ك)

ساڵی ٢٠٠٧ـ ٢٠٠٨

ژ	ناوی بڵاوكراوە	ناوی نوسەر	ساڵی دەرچوون
□□□.	عیراق، سەردەمی ساغ بوونەوە	بەكر صدیق	٢٠٠٧
□□□.	تیرۆرو سەقامگیری سیاسیو چەند لێكۆڵینەوەیەكی تر	بەكر صدیق	٢٠٠٧
□□□.	كەركوك بۆ مێژوو دەدوێت	ئا: عەدنان كاكە ڕەش سەرپەرشتیار/ مامۆستا جەعفەر	٢٠٠٧
□□□.	دەستورو ژن	ن: ڕەشید خەیون بدور زەكی محمد و: كامیل محەمەد قەرەداخی	٢٠٠٧
□□□.	ژان ژاك رۆسۆ (چاپی سێیەم)	كاوە جەلال	٢٠٠٧
□□□.	مبدأ الفصل بين السلطات و وحدتها . ..	القاضي/ لطيف مصطفى أمين	٢٠٠٧
□□□.	بنچینەكانی كورد	ن: ڤلادیمێر مینورسكی و: نەجاتی عەبدوڵڵا	٢٠٠٧

□□□.	لەدیکتاتۆرییەوە بۆ دیموکراسی	ن: د. جین شارب و: کارزان محەمەد	٢٠٠٧
□□□.	کەرکوک لەسەردەمی دەوڵەتی عوسمانیدا	گۆران ئیبراهیم ساڵح	٢٠٠٧
□□□.	زمانە فەرمییەکان	طارق جامباز	
□□□.	ئەنفال و دادگا	سالار مەحموود	٢٠٠٧
□□□.	گۆڤاری نۆڤین ژمارە (١٠)		٢٠٠٧
□□□.	الکرد	تألیف: باسیلي نیکیتین ت: د. نوري طالباني	٢٠٠٧
□□□.	هەڵۆی سور (چاپی دووەم)	فاضل کریم احمد	٢٠٠٧
□□□.	مام جەلال	فاضل کریم أحمد	٢٠٠٧
□□□.	المدخل الى القانون الدولي الإنساني	جبار سعید محي الدین	٢٠٠٧
□□□.	الکُرد الیوم	تألیف: حسین آکویجین آغلو و آخرون ترجمة: غسان نعسان	٢٠٠٧
□□□.	سەرۆک وەزیرانی بەریتانیا	ن: هارۆڵد ویڵسن و: ئاوات عەبدوڵڵا	٢٠٠٧
□□□.	ڕێبازی لێکۆڵینەوە لەزانستی سیاسیدا	ئیسماعیل شێخ موراد	٢٠٠٧
□□□.	ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان	و: کارزان عومەر	٢٠٠٧
□□□.	تیرۆر	هیمداد مجید علی	٢٠٠٧
□□□.	گەنجە کوردەکان	فەرهاد پیرباڵ	٢٠٠٧

□□□.	بەعسیزمو کورد	سۆزان کەریم مستەفا	٢٠٠٧
□□□.	بەڕێوەبردنی کۆبونەوەکان	ن: محمد فتحي و: محەمەد فاتح	٢٠٠٧
□□□.	شاری کەرکوك	پشکۆ حەمە تاهیر	٢٠٠٧
□□□.	میر عەبدال خانی بدلیس	بوار نورەدین	٢٠٠٧
□□□.	فەلسەفە. ڕۆشنگەری. فێندەمێنتالیزم	ن: هاشم سالّح و: شوان ئەحمەد	٢٠٠٧
□□□.	عیراق، قەیرانی ئاسایش و ستراتیژی بنیاتنانەوەی	فەرزەند شێرکۆ	٢٠٠٧
□□□.	نۆڤین ژمارە ـ ١١ ـ		٢٠٠٧
□□□.	الحقوق السياسية للكرد في الدول التي تضم كردستان	ليلاف حمد امين عزيز	٢٠٠٧
□□□.	مێژووی شۆڕشی روسیا	ن: لیۆن ترۆتسکی و: عەزیز ئالانی	٢٠٠٧
□□□.	دەروونناسی جەماوەری فاشیزم	ن: ویلهلم رایش و: هەژار جوانڕۆیی	٢٠٠٧
□□□.	جاش و جینۆساید	مەحمود سەنگاوی	٢٠٠٧
□□□.	زارا ـ عەشقی شوان	ن: محەمەدی قازی و: عەزیز گەردی	٢٠٠٧
□□□.	پوختە باسێك دەربارەی سۆسیال دیموکراتی	زانا	٢٠٠٧
□□□.	تاريخ تركيا المعاصر	ت: د. هاشم صالح التكريتي	٢٠٠٧
□□□.	لەگۆڕەپاندا	و: سارۆز ئەفروز	٢٠٠٧

□□□.	نۆڤین ژمارە ـ ١٢ ـ		٢٠٠٧
□□□.	المنطقة المتنازع عليها	د. خليل اسماعيل محمد	٢٠٠٧
□□□.	فەلسەفەی سۆسیال دیموکراتی	د. حەمید عەزیز	٢٠٠٧
□□□.	سۆسیال دیموکراتی	مامۆستا جەعفەر	٢٠٠٧
□□□.	هەرێمی کوردستان و تورکیا	مامۆستا جەعفەر	٢٠٠٨
□□□.	پارتی سۆسیال دیموکراتی سویدی	عوسمان حەمەرشید گورون	٢٠٠٨
□□□.	جلال طالباني رجل القرار	حوار الفضائية العراقية	٢٠٠٨
□□□.	لەکیبە هاردییەوە بۆ گۆردن براون	سلێمان عەبدوڵڵا	٢٠٠٨
□□□.	دەسەڵاتی دادوەری	گۆران ئازاد حەمە گەمحان	٢٠٠٨
□□□.	جەنگی دەرونی	ئاراس فەریق زەینەڵ	٢٠٠٨
□□□.	كركوك بموجب احصاء عام ١٩٥٧	قسم البحوث واستطلاعات الرأي	٢٠٠٨
□□□.	مام جەلال جێگری سەرۆکی سۆسیالست ئینتەرناسیۆنال (ی. ن. ك) ئەندامی هەمیشەیی	مەکتەبی بیروهۆشیاری	٢٠٠٨
□□□.	گۆڤاری نۆڤین ـ ١٣ ـ		٢٠٠٨
□□□.	پرۆژەی قانونی بەگژداچونەوەی گەندەڵی	کاوسین بابەکر	٢٠٠٨
□□□.	دەروازەیەك بۆ پەیوەندییە	د. ئەنوەر محەمەد فەرەج	٢٠٠٨

	نێودەوڵەتییەکان		
□□□.	کردستان والسیاسة السوفیتیة في الشرق الأوسط	تألیف: فاضل رسول ترجمة: غسان نعسان	٢٠٠٨
□□□.	ئاشنابوون بەسۆسیال دیموکراتی	کارزان کاوسین	٢٠٠٨
□□□.	جیهانێکی دادپەروەر شیاوە	کارزان کاوسین	٢٠٠٨
□□□.	لێپرساوێتی و خۆشگوزەرانی هاوبەش	کارزان کاوسین	٢٠٠٨
□□□.	پێ بەپێی مێژوو بەرەو بەهەشت	کاوسین بابەکر	٢٠٠٨
□□□.	کردستان والحقوق القومیة للترکمان	د. مکرم الطالباني	٢٠٠٨
□□□.	قەیرانەکانی دیموکراسی	رالف دارن دۆرف و: لەئەڵمانیەوە: ئیسماعیل حەمە ئەمین	٢٠٠٨
□□□.	مسألة إبادة الأرمن امام المحکمة	ترجمة: غسان نعسان مراجعة: ماموستا جعفر	٢٠٠٨
□□□.	ئیرلەندای باکوور	سلێمان عەبدوڵلا یونس	٢٠٠٨
□□□.	ناوچەکانی ململانێ لەنێوان کورد و حکومەتەکانی عیراقدا	هەورامان کەمال میرزا عەبدوڵلا تاریق رەئوف محەمەد	٢٠٠٨
□□□.	نوروز عید الأمجاد ومفخرة الأحفاد	د. احمد عبدالعزیز محمود	٢٠٠٨

□□□.	الكرد في كتاب تجارب الأمم وتعاقب الهمم	د. احمد عبدالعزيز محمود	٢٠٠٨
□□□.	نیچه و مەسیحیەت	و: مەسعود بابایی	٢٠٠٨
□□□.	مێژووی قەدەغەکردنی کتێب لەکتێبخانەی گشتیی کەرکوکدا	حەمەدیان	٢٠٠٨
□□□.	علميني يا كركوك كيف أبكيك	محمد شوان	٢٠٠٨
□□□.	چوار رۆژ لەکوردستانی ئازاددا	د. موکەرەم تاڵەبانی	٢٠٠٨
□□□.	مسألة إبادة الأرمن امام المحكمة ـ الطبعة الثانية	ترجمة: غسان نعسان مراجعة: ماموستا جعفر	٢٠٠٨